

Nemunas

Nr. 21
(870)

2013 m.
gegužės 30–
birželio 5 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Berdien NIEUWENHUIZEN (Olandija). „Ąžuolo lapija“.

Močiutės sakydavo: „popierukas“

4 p.

9 770 134 314 014

*Irgi dūsaudams iš širdies, tuo šükteriu graudžiai:
Ak! tariu, kaip visai niekings mūsų veikalus amžio.
Mes silpni daiktai, kaip švents mums praneša Dovyds,
Nei žolelės ant laukų dar augdami žydim.
Kožnas viens žmogus užgimdamas pumpurui lygus,
Iš kurio žiedelis jo pirmiaus išsilukštin,
Ik po tam jis, perzydėjės ir nusirėdės,
Užaugin vaisius ir amžį savo pabaigia.*

**Kristijonas DONELAITIS „Metai“,
„Vasaros darbai“**

Juozo POCIAUS iliustracija

Skintis kelius visureigiu per Afrikos žolynus

Su poete Tautvyda Marcinkevičiūte kalbamės apsupotos žaliosios arbato puodelių, klegančių kavinės žmonių ir šilto, tropikus primenančio oro. „Tereikia prisijaukinti kavinę, ir jos triukšmas taps natūralus, žadinantis įkvėpi-mą“, – sako 49-ojo Poezijos pavasario laureatė.

– Šiuo metu esate „ant bangos“: pasipylė pre-mijos, žurnalistų skambučiai ir fotografų blykstės. Kaip manote, ar poetui iš tiesų reikalingas visuomenės dėmesys?

– Na, poetas prašosi dėmesio kaip ir bet koks kitas gyvas padaras. Jeigu laiku nepaglostysi šunelio arba kačiuko, to jam labai trūks ir jis veikiau išsaugs laukinis negu naminis. Taigi poetui dėmesys reikalingas kaip augalui vanduo. O ilgai laukus galima ir perdegti, nebent galvosi, kad dėmesio sulauksi po mirties – juk nemirtinga siela viską matys. Įvertinimas poetui, manyčiau, labai svarbus, ir už jį, už tokį gražų visuomenės pasitikėjimą, reikėtų atidirbtį. Tai ir yra interviu davimas žurnalistams, atsakymai į klausimus, sveikinimų priėmimas ir visa kita.

– Ar jums atrodo svarbiau tiesiog patikti paprastiems skaitytojams, ar būti įvertintai literatūrinio elito?

– Vakar atsitiktinai išjungiau laidą su Renata Šerelyte. Žurnalistas jos paklausė: ką R. Šerelytė kritikė norėtų, kad padarytų R. Šerelytė rašytoja? Renata atsakė, jog norėtų parašyti romaną – tokį, kuris nenusileistų intelektualajam, būtų priimtas ir pripažintas, bet kartu gausiai skaitomas visuomenės. Tas vidurio išlaidumas – svarbu. Aš galvočiau panašiai, bet vis tiek laikyčiausiu nuomonės, jog poetas turi skintis kelius it visureigis žolynų priaugusioje Afrikoje. Vaikščioti neišmintais keliais, tiesiog bandyt, išdiristi. Visuomenė tai ne visuomet supras, intelektualūs skaitytojai galbūt ir priims, kaip, tarkime, šią mano knygą. Antra vertus, ją supranta ir paprasti žmonės. Tik nereikia nusileisti iki turgaus lygio dainų. Poezija turi vesti paskui save ir nenorėti būti visų mėgstama ir gerbiama. Kartais gera truputėlikti nesuprastam, bet eiti ta linkme, kuri tau atrodo svarbi.

– Ar rašydama regite savo idealų skaitytoją?

– Poezijos skaitymą turbūt galima suvokti kaip sielų bendravimą. Man atrodo, kai neturėsime kūnų, mūsų sielos kaip nors bendraus, ir bendravimas gali būti būtent toks. Idealaus skaitytojo neturiu. Galbūt tai žmogus, kuris skaitytų mano eilėraščius ir pasakyti savo nuomonę. Poezija kartais slypi tarp eilučių – ir nereikia, kad ją suprastų visi.

– O kam jūsų kūryba turėtų nepatikti?

– Manyčiau, ji nieko nesakyti tiems, kurie nėra miesto žmonės. Mano poezija labai miestiška.

– Bet tikriausiai jai suprasti reikalingas ir tam tikras apskaitymas?

– Na, aš pradedu viešai aiškinti, komentuoti savo eilėraščius, kad būčiau suprantama. Tai nieko nuostabaus – visi pasaulio menininkai taip da-

ro. Lyg apsidrausdam komentuoja kai kuriuos nežinomus dalykus, kurie gali būti neaiškūs. Manau, su intelektualija poezija nesusipažinusiem skaitytojams mano knyga nepatiks. Vis dėlto turi būti savotiškas pagrindas, pasikaustymas, intelektualinis išsprusimas ir visa kita.

– Kaip manote, ar maištas literatūroje šiai laikais dar įmanomas ir reikalingas?

– Maištas, aišku, siejamas su jaunyste. Labai natūralu ir gerai, kai jaunuolis suvokia savo santykį su kalba. Maištas čia po slapy: kaip tu pakeisi kalbą, kaip išsirikiuos eilutės... Tai nebūtinai žaismas, eksperimentas, bet buvimas su žodžiu. Reikia pasikliauti keliu, kuriuo eini. Man, pavyzdžiui, arodė, jog negaliu rašyti niekaip kitaip, ir rašydama labai džiaugiausi, nes tai buvo laimingas mano gyvenimo periodas. Tiesą sakant, nesitikėjau jokių premijų. Jaunieji moka maištauti. Savotišką maištą savo kalba kuria Artūras Valionis. Jis nebūtinai turi būti revoliucionis, po kurio giljotinuojamas Maratas. Tai revoliucija be kraujo – „gyvu“ skalpeliu operuojant žodį. Jos metu neturėtų susikryžiuoti ietys ar špagos. I jaunajį maištauto reikia atkreipti dėmesį. Juk ten, kur įvyksta maištas, visuomet plati tuštuma, spragos. Kažkas nepanaudojo savo galimybų, nepadarė to, ką galėjo, todėl ir atsirado jaunasis maištautojas.

– Kaip vertinate poetų norą garbinti autoritetus, sekti savo mokytojais?

– Na, man atrodo, kad dėmesys, su kuriuo buvai sutiktas jaunystėje, irgi įpareigoja. Čia vyrauja žmogiškasis faktorius – tu nebūtinai turi kuo nors sekti. Pavyzdžiui, Justinu Marcinkevičiumi ar Algimantu Baltakiu. Bet jeigu jie jaunystėje kaip žmonės tau buvo geri ir priėmė tavo poeziją, ragino rašyti, manau, tai labai didelis paskatinimas, kurio tiesiog neturi pamiršti. Su tuo žmogumi visada jausi tam tikrą santykį. O mokytojo turėjimas arba neturėjimas...

– Ar jūs turite savo mokytojų?

– Mokytojų? Mane mokė gyvenimas (*juokiasi*). Jaunystėje, kai labai bijojau ateiti į „Nemuną“ ir galop draugai mane privertė, ten literatūros skyriuje dirbo poetas Robertas Keturakis, kuris yra mano kūrybos krikštatėvis. Jis tą pačią akimirkā suprato ir priėmė mano eilėraščius kaip tikras mokytojas. Publikavo maždaug po metų, nes tekstu dar buvo nedaug, aš tikrai buvau pradedanti poetė. Taigi jis išspausdino mano kūrybą su gražiu palydimuoju žodžiu – tokie dalykai neužsimirsta. Aš kaip šiandien matau tą publikaciją. Mes likome draugai visam gyvenimui. Literatūrinėje aplinkoje jis man brangausias žmogus, žinoma, taip

Jurgo TUMASONYTĖS nuotrauka

pat ir mano vyras, poetas Gintaras Patackas. Gyvendama su žodžio meistru ir pati išmokau špa-guotis. Čia ir buvo didžioji gyvenimo mokykla. Kiti sutiki kolegos – A. Baltakis, J. Strielkūnas – pirmiausia domino kaip žmonės, o tik paskui – kaip poetai. Manau, kadaise užsimezgės artimas ryšys ir vėliau įgalino vienus laikyti savo mokytojais, o kitus – gerais žmonėmis.

– Ar jaučiate perskyrą tarp savo ir šiuolaikinės kartos?

– Ypatingo lūžio nejaučiu. Jau kuris laikas lie-tuvui poezijoje rašomas euroeilėratis, o tai būdina daugeliui poetų – tiek vyresnės, tiek ir jaunesnės kartos. Jaunieji dabar neišradinėja dviračio – važinėja tais pačiais, gal tik pakeistomis padango-mis, kitoniškai susimeistravę, pakeitę vairą. Aš di-delio plyšio, tokio, kad net žemė skeldėtų tarp kar-tų, nematau.

– O perskyrą tarp lietuvių ir užsienio poetų? Galbūt užsieniečiai pinigingesni?

– Ir užsienyje poetai iš kūrybos neišgyvena, yra priversti imtis kokio nors darbo. Dažniausiai tai būna poezijos dėstymas universitetuose. Bet jie gauna valstybės finansuojamas stipendijas. Beje, užsieniečiai stebėjos, kad už poeziją mums dar moka honorarus. Dabar jų taip pat nebegauname. Vienu žodžiu, užsienio poetai gerai negyvena, bet geriau negyvenam ir mes.

– Ką megstate veikti, kai nerašote?

– Keliauti, skaityti knygas, klausyti muzikos, vaikus auginti, sunyti vedžioti – bet ne visada. Į teatrus mėgtu eiti.

– O ką šiuo metu skaitote?

– Skaitau Nobelio premijos laureato Orhano Pamuko knygą „Jos vardas Raudona“. Ir dar vengro Imre Kertesz, taip pat Nobelio premijos laureato, romaną „Be likimo“.

– Ar esate iš tų žmonių, kurie aktyviai sekė kul-tūrinę spaudą, knygų naujinias?

– Dažniausiai einu į knygyną ir žiūriu, kas ten naujo. Pastebėjusi ką nors įdomaus, atsistoju ir skai-tau. Jeigu atrandu man patinkančių eilučių, nusi-perku. Daugiausia įsigyju filosofijos ir poezijos. Tačiau daug knygų pirkti vengiu, nes mūsų namai ir taip jų kraute perkrauti. Kartais kai ką pasiimu iš bibliotekos, nors įdomybes stengiuosi įsigyti – nie-kada nežinai, kada panorėsi atsiversti tau patin-kančio poeto knygą.

Nukelta į 4 p.

4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Močiutės sakydavo: „popierukas“

O dabar šis senolių lūpų sušildytas žodis atsiuria visai kitame, moderniaime kontekste ir suteikia jam vos vos juntamą archaikos poskomį. Ketvirtą kartą rengiamoje, jau tarptautinėje parodoje „Popierukas“, kurią šiai metais galime apžiūrėti Kauno fotografijos galerijoje, popierius menas ir gręžiojasi į primirštias senasias tradicijas, ir eksperimentuodamas ieško naujumo, kurį diktuoja šiuolaikinio gyvenimo formos. Pati medžiaga intriguoja kasdieniškumu ir vis dar neįprastumu šiuolaikinio meno kontekste; bent jau pas mus.

Todėl ir reflektuojama mėginant susivokti, kur ir kodėl esame. „Simbole prasme popierų galiama sieti su smalsumu bei intelektu. Istorijoje jis daugiausia naudotas kaip minčių raiškos ir sklaidos raštu ar piešiniu pagrindas. Galiausiai dėl ilgos ir itin prasmingos raidos popierius mūsų amžiuje yra daugiau nei pagalbinė priemonė minčiams išdėstyti: jis tampa minčių objektu ir įgauna jų išraiškos formą – funkcionalaus ir / arba poetiško kūrinio pavidalą“, – mästo dizainerė Brigitė Strazdaitė. Lyg ir paprasta: 2D tampa 3D, bet svar-

bu ne kas, o kaip. Keista, tačiau popierius parodose atskleidžia kaip *chameleoninė* medžiaga, nuolat mėginanti apsimesti kuo nors kitu. Objektai dažnai stebina tuo, kad yra pagaminti iš popieriaus, nes šias formas išgauti kitomis medžiagomis būtų daug greičiau, paprasčiau ir įprasčiau. Vadinas, esmingiausias tokio meno kūrinio krūvis yra sudėtas iš autoriaus kantrybės, ilgai trunkančio rankų darbo energijos bei jų lydinčios meditatyvios nuotaikos.

Parodą, kurią sudaro profesionalų ir studentų

Skintis kelius visureigiu per Afrikos žolynus

Atkelta iš 3 p.

– Nejaučiate vidinės prievertos sekti visas pa-sirodančias poezijos knygas?

– Anksčiau tai dariau atidžiai, dabar neturiu tiek laiko. Kaip ir išsyk perskaityti kultūrinių leidinių. Retkarčiai, mėnesio ar savaitės gale, nueinu į biblioteką ir peržiūriu viską, kas per tą laiką vyko. Aišku, kai kas jau būna gerokai pasenę.

– Dešimt metų dirbote kelionių gide. Kokį juokingiausią ar absurdžiausią įvykį iš to laikotarpio galėtumėte prisiminti?

– Tada, kai dirbau gide, o mes su poetu Gintaru Patacku dar nebuvome vyras ir žmona, aš jį vežiau į Gruziją. Ten turėjau turistų grupę. Tačiau aš daugiau laiko leidau su Gintaru negu su savo turistais – aišku, tai labai negražu. Nekilo jokių nesusipratimų, tik kelionė baigėsi tuo, kad Gintarui negavome lėktuvo bilieto atgal į Lietuvą, ir jis turėjo grįžti traukiniu. Tuo metu, kai mes su turistais skridoome lėktuvu, jis kepė baisiame karštyje tarp moliūgų ir arbūzų – gulėjo sau trečioje traukinio lentynoje. Tai čia toks mano kaltės prisipažinimas.

– Ar dabar dažnai keliaujate?

– Stengiamės mažiausiai kartą ar dukart per metus. Va kaip tik prieš porą dienų grįžau iš Tuniso. Su Gintaru ten turime gerą draugą. Tai Libano pilietis, jis konstruktorių ir nori užmegztį rysius su Baltijos šalimis. Taigi jis mus pakvietė, ir mes sa-vaitė atostogavome Tunise.

– Keliavote ten pirmą kartą?

– Ne, antrą. Pirmą sykį buvau su dukra. Tada buvo blogiau, nes turėjau saugoti ją nuo tunisičių Galėjau, žinoma, už dukrą užsiprašyti kupranguarių. Bet man jų nesiūlė, nes su moterimis jie į tokias derybas nesileidžia.

– Neseniai skaičiau Jaroslavo Melniko esė, kurioje jis rašo, kad prancūzai kuo anksčiau stengiasi atskirti nuo savo tévų, gyventi savarankiškus gyvenimus. Galbūt kažkas panašaus vyksta ir Lietuvoje? Ką apie tai manote?

– Sunku atsakyti, ar tai gerai, ar blogai, bet vyksta. Vaikai atskirkiria nuo tévų kaip galédami anksčiau, nori turėti savo namus, gyventi gyvenimą, neprisklausomą nuo tévų. Jeigu pasiseka – tai gerai. Bet ateina laikas, kai tévai nebegali pasirūpinti savimi, ir tada vaikai, jei nepalaiko su jais glaudaus emocinio ryšio, nelabai nori jų prižiūrėti. Tačiau lietuvių tautos genuose, matyt, išsaugotas pareigos jausmas rūpintis savo senais tévais. Natūralu grąžinti jiems tai, ką tau davė. Vaikai greitai nori išskristi, bet jie gali ir grįžti – kaip paukščiai iš pietų. Gerai, jeigu nepakirptais sparnais.

– Kaip jūs reaguojate į senatvę, ar bijote jos?

– Senatvė baimės nekelia, bet ji nejauki. Vien dėl to, kad kūnas atsisako paklusti jaunystės diktatui, reikalauja nuolatinės priežiūros, vaistų, labiau mobilizuotų ir aptakesnių judesių. Senatvėje greičiau pavargstama, negalima gyventi taip maksimaliai kaip jaunystėje. Vis dėlto išlaikoma išminties pusiausvyra. Senatvė niekada neužsiliepsnoja – tai, kas vyksta, atrodo ir privalėjo įvykti. Kiekviena senatvė turi kažkokį išmintingą žodį, kuris gali padėti atsidūrusiam nejaukioje gyvenimo situacijoje jau-nesniams žmogui. Taigi joje yra ir pliusų, ir minusų. Gerai būtų, jeigu neigiamos savybės liktų žinomas

tik pačiam senam žmogui, kad jis nesidalytų jomis su jaunuoliais, nes liks nesuprastas, lyg pažymėtas. Bet senatvė, jeigu sugebama susitvarkyti su savo kūnu taip, kad jis nereikalautų per daug kitų dėmesio, yra netgi įdomi. Tai – natūralus procesas, kitas gyvenimo tarpsnis. Tik svarbu jį pastebeti ir ieškoti savyje reikiamas pagalbos.

– Vienas žymiausių jūsų eileraščių, skirtų Lore-tai Asanavičiūtei, kalba apie skaudžius Sausio įvykius. Ar pamenate, ką pati tuo metu veikėte?

– Sausio 13-ąją aš buvau Kaune, deja, neprisdėjau prie Lietuvos laisvės aukos, bet iš tikrujų budejau tą naktį. Budėjau prie vaiko. Jaučiu, kad negerai padariau nevažiavus. Tačiau širdimi tikrai buvau su visa tauta. Na, o vėliau parašiau eilėraštį.

– Kokį šiuolaikinį Kauną mato Tautvydas Marcinkevičiūtės akys?

– Kaunas – nuostabus miestas upių santakoje, panasus į jaukų kurortą. Kartais giliai žiema užpustytu namai atrodo kaip tol išsibarstę vienkiemiai. Gražios jo lauko kavinės, žmonės, išeję pasivaikščioti po Laisvės alėją. Be jos aš turbūt nesu tvėrusi né vienos dienos, išskyrus tada, kai būnu išvykusi. Perėjimas ar perbėgimas alėja, šuns pavedžiojimas – kasdienis ritualas. Kažko trūktų, jeigu manęs nebūtu *Laisvėje*, jeigu aš apskritai nebūčiau alėjoje. Kaunas, kaip sakydavau turistams, ne tik miesto istorija – tai gyvas organizmas. Jis man kaip pagrindas po kojomis, čia taip gera grįžti po visų kelionių.

– Niekuomet nenorite išvažiuoti į vienkiemį, atsiriboti nuo žmonių ir, pavyzdžiu, rašyti?

– Jeigu esu viena namie ir ilgai negrižta dukra, sūnus arba vyras, man pasidaro liūdna, pradedu jų ilgėtis. Jei atsidurčiau viena vienkiemyje ir žinočiau, kad rytoj ir dar poryt niekas neateis, – būtų baisu. Apie vienkiemį nesvajoju ir nelabai suprantu žmones, kuriems jie taip patinka.

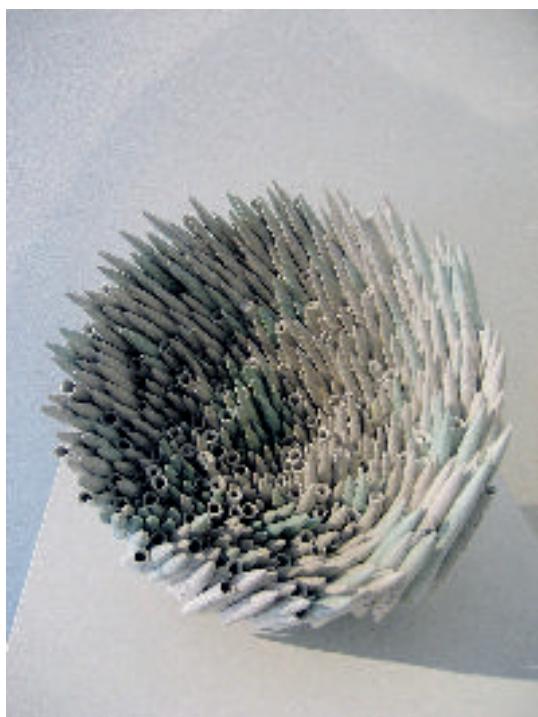
– Kokiu laikotarpiu norėtumėte gyventi, jei galėtumėte pasirinkti?

– Aš turbūt tokia pastovi, kad man įdomiausias dabartinis laikas. Rinkčiaus i tarpsnį, kuriame nebūtų karas. O viskas, kas vyksta šiuo metu, yra labai gražu, natūralu ir normalu.

Kalbėjosi Jurga TUMASONYTĖ

Lisa CATTERSON (Škotija). „Klostuoti lakšteliai“.

Jacqueline RUSH LEE (Airija-JAV). „Pagaminta Kinijoje: sūkurys“.

Birutė BERNOTIENĖ-VALL. „Lélė „Svajoju““.

ekspozicijos, organizuoja ne pelno siekianti organizacija „Four Arts“, vadovaujama Robertos Mizgeraitės, kurios tikslas – plėtoti kultūrinę veiklą, organizuoti konkursus, parodas, kultūrines dirbtuvės, meno renginius. „Popierukas“ pernai taip pat buvo konkursas. Jaunieji menininkai rungėsi ir varžėsi lyg kokioje olimpiadoje, tačiau šiais metais to atsisakyta, nes, pasak organizatorių, pradedantiesiems sunku suvokti vertinimo kriterijus ir jų laikytis savo darbuose, todėl jiems dar leista kiek subrėsti.

„Popierinio meno užkratas plinta, ir gal po kokių penkerių metų jau galėsime savo parodą vadinčią pasauline. Ji ir dabar tokią primena, nes neturime darbų tik iš Australijos žemyno, o visi kiti atstovus pas mus jau atsiuntė. Dėl techninių kliūčių šiek tiek vėluoja afrikiečiai ir Pietų Amerikos

autoriai, bet jų kūriniai tikrai bus eksponuojami ir pristatyti Kauno žiūrovams“, – džiaugėsi parodos idėjos autorius Virgilijus Trakimavičius.

Galerijos salė nėra labai erdvė, tad popieriaus kūrinių ir dabar atrodo gana daug. O kai kuriems vietus net mažoja. Japonijos autore Chiaki Morita išpuošė langus: viename jų kabo ažūriniai popieriaus nériniai, o didžiulei, net šešis metrus siekiančiai užuolaidai „Miške“ nebebuvo kur išskleisti viso savo grožio. Tačiau net ir taip japoniškas subtilumas atrodo sunkiai pralenkiamas – kiekvienas rankų darbo popieriaus centimetras sukurtas taip, kad jo pluoštas savo minkštumu ir struktūra primena audeklą. Panašius ažūrus priprasto ir Berdienas Nieuwenhuizenas iš Olandijos, tik jo darbų šešeliai kiek artimesni vitražui. Valerie Buess iš Šveicarijos popierius taip sutvirtėjęs,

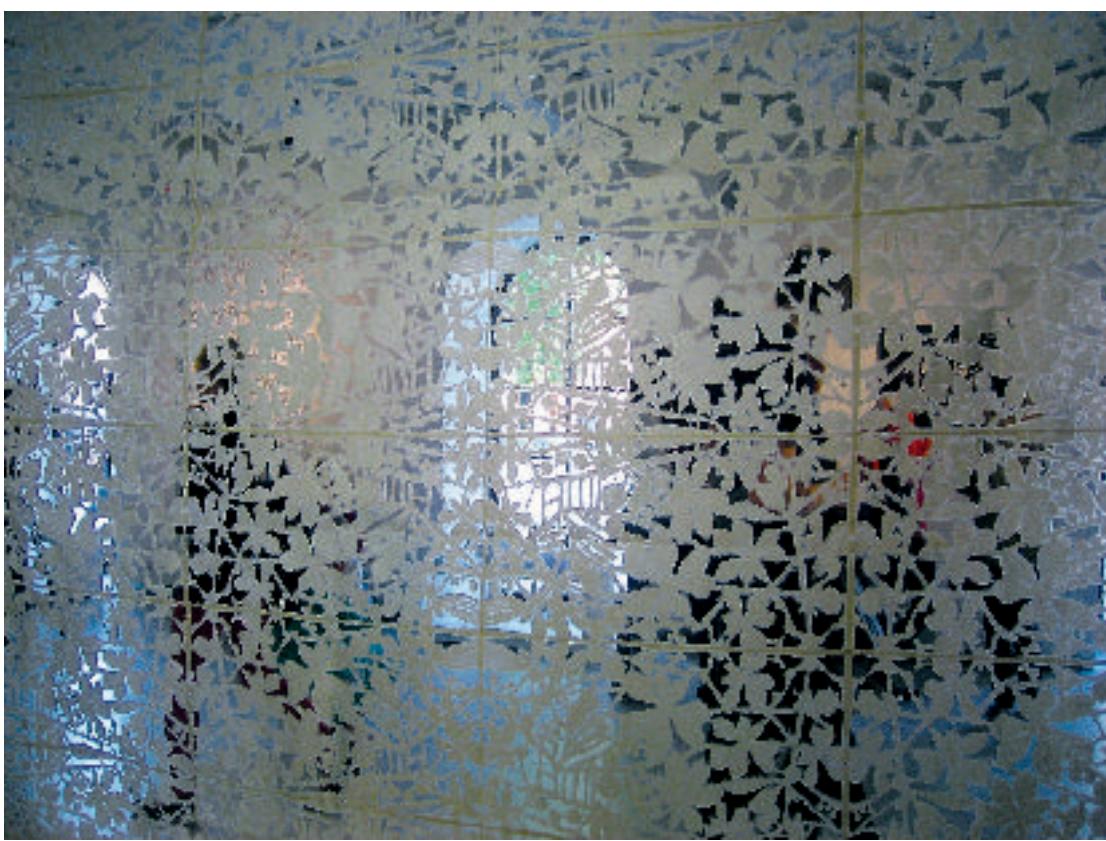
kad iš jo galima formuoti indus. Kadangi paroda skirta ir meno kūriniams, ir iš popieriaus sukurtiems funkcionaliems daiktams, būtinai norisi paminėti vieną išpūdingiausią darbą – Lisos Catterson iš Škotijos „Klostuotus lakštelius“. Šis pačios, lakoniškos formos kaklo papuošalas iš begalės plonų popieriaus lakštelį primena subtilią mažosios plastikos skulptūrą. Dar arčiau jos – Birutės Bernotienės-Vall popierinės lėlės, grakščios ir trapios lyg fėjos.

Siemet parodoje gausu karpinių, kuriuose svarbiausia ne idėja, o kruopštus darbas ir subtilus rezultatas. Tačiau yra ir visiškai priešingų kūrinių. Kartais mintis ir idėja nudirba sunkiausiai darbą, todėl telieka minimaliai prisiliesti prie popieriaus. Visi jie beveik be išimčių pirmiausia kelia nuostabą, o vėliau sužadina estetinius potyrius.

„Popierukas“ šiais metais išaugo ir kokybiškai, ir kiekybiškai. Vietoj buvusių septynių autorių pristatome septyniolika, kurie dalyvauja žinomiausiose pasaulio parodose. Taigi Kauno kultūriname gyvenime atsirado dar vienas ryškus, pulsuojantis ir pastebimas taškas. Labai džiugu, kad mūsų jau ieško patys menininkai, nes žino Kauną ir šią parodą. Birželį atvyks keli autoriai, su kuriais galėsime susitikti ir pabendrauti. Mes taip pat rengiamės važiuoti į svetur organizuojamus renginius, užmezgėme ryšius su Tarptautine popieriaus meno asociacija.

Ši meno rūšis labai demokratiška: popieriaus lapą kiekvienas gali nusipirkti – tereikia turėti gerą idėją. Todėl tuo susidomėjo keramikai, grafikai, dizaineriai, tekstilininkai ir net inžinieriai – patys įvairiausiai žmonės. Kartais menininkai ir vadina save popieriaus inžinieriais, konstruoja iš jo įvairius mechanizmus, atskleidžia pačias įvairiausias medžiagos savybes ir galimybės. Tai tampa savotišku kinetiniu menu. Šis popieriaus pasaulis labai įdomus“, – parodą pristato V. Trakimavičius.

Visi tie, kurie nori popierių pamatyti kitaip, kviečiami į Kauno fotografijos galeriją bei interjero dizaino centrą „Artis“ (Savanorių pr. 178), kuriuose eksponuojami studentų darbai. Personalinė V. Trakimavičiaus paroda „27“ gegužės 31 d. atidaroma galerijoje „Balta“.

Chiaki MORITA (Japonija). „Miške“.

6 Kūryba

Kęstutis NAVAKAS

DVYLIKA

pirmas

néra pro ką pažvelgti visur iš kitos pusės įkišti raktai: ašmenimis vyzdį: nežinia kas vaikšto anapus ir kokie ten klevai ir į kur jų lapų ašmenys į kokias statulas į kokius turéklus: kažkas ten vaikšto kitaip nebūtume užrakinti kitaip žvelgtume pro raktų skylutes į pasaulį lyg į žalvariu irémintą stiklo rutulį ir mūsų sienos stovėtų silpnos nebe- reikalingos ir nebeliestų mūsų pečių mūsų krumplių turėtume laiko matyti

kas už durų: ir būtų baisu: baisu yra matyti kas anapus. ten néra kas vaikšto

antras

reikėtų perrašyti visas knygas sukeisti žodžius vietomis perdėlioti juos kad knygos taptų nebesuprantamos suprantamos knygos vargina. mintis jog jos įmanomas skaityt tik vieną kartą kraupi. jei žodžiai būtų iš vandens jie ir patys nuolat keistų savo vietas įsilietę vienas į kitą po kiek laiko atsivertę knygą rastum jau kitą tekstą. taip knyga išgyventų galėtum ir vėl ją patirti. kiekvienas ją patirtų vis kitaip. viena knyga būtų daug

knygą. jei žodžiai susimaišytų brėžteli žvilgsniu. kaip vanduo praplaukus kateriui

trečias

tarp atsiversto coleridge'o tomelio puslapių – trifolium lapas. ji kažkas nuskynė prieš du šimtus metų: jis lyg netikras: virtęs popierium kad jį pagamintų teko iškirsti du šimtus miškų. tarp knygų puslapių rasdavau /.../ mėgdavau ir pats ijdėti: kad knygą atsivertę žmonės ten rastų mano insignijas jie juk savas man ten paliko jos virto popierium jie žeme juose auga mano trifolium bet kažkas ir mane įsivaizdavo kaip knygą

tarp mano puslapių ijdėjo kas ne mano. prieš ką aš bejėgis. dobilą

ketvirtas

ji sako: gyvenimo scenos. ji sako: tavo šviesos ne mano rampai. ji eina namo tarsi namai būtų kur nors kitur. aš lieku tarsi namai būtų čia aktoriai stovi ties scenos kraštu kiekvienas scenos kraštas yra pakrantė į kurią daužosi aksomo pritemdyta žiūrovų jūra kiekvienas geras aktorius yra banglentininkas jis plauks be žiūrovų pirštais subadytų burių žiūrovų pirštai nerodo šiaurės gyvenimo stebėtojai nedalyvauja

gyvenimo scenose: ji sako: niekad ji silpna. ji užaugs. niekad

penktas

klevai per anksti prisuko paukščius jau visa laja pilna paukščių lojimo po žeme dviejų metrų gylyje slankioja požeminiai žmonių delnais nugludinti akmenys. žiemą jie karšti jiems praslinkus paviršiaus sniege lieka pratirpusios šliūžės nereikia stotis ant požeminio akmens šliūžės: tai

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

blogas ženklas lyg paukščiai staiga nutiltų lyg staiga atsirištų nuo savo medžiuose iškeltų trobelių lyg staiga žaičias trenktų į herbu kritusią

monetą. lyg esi čia o čia viso labo lojanti laja. gyvenimas. nevabūtis

šeštas

šeštą mėnesio naktį sapnuju tave nuogą: ne tuo nuogumu kuriuo ginasi kūnas: sapnavau tavo rūbus vaikštant po mūsų butą. kūno juose nebuvu kūno nuogumas išorinis stingdantis žvilgsnį verčiantis jį siūbuojančia kobra. drabužiai yra nuogojo vidinė tu: ta kuri esi ir ta kuria norėtum būti. jie kartojata vovo judesius jų nepapildydami nestabdydam i nenustelbdami jie liudija tave labiau nei kūnas tu jau

būsi išėjus drabužiai tave tebeturės kaip debesys išgaravusį vandenį

septintas

tą rytą jis nubudo lyg padarius dirbtinių kvėpavimą lyg stuktelejus į krūtinės ląstą tiek kartų kad širdis imtų plakti: kažkas suskaičiavo tuos kartus lygiai tiek kartų jam liko mažiau. lygiai tiek jkvėpto oro jis jau nebeikvėps tą rytą jis ējo per miestą kvepiantį lakuotais

baldais ir visas miestas girgždėjo tą rytą nebuv'o baisu tik skardžiai tuščia: jis ieškojo savos tuščumos atspindžių jis žiūrėjo kur susikerta

linijos: kur teks liautis: tik tada pirmieji troleibusai kirsdam elektrošokais. lyg

aštuntas

reikėtų fotografiuoti vien tik upes jos ir tekėdamos panašios į fotografijas žmonės fotografijoje visada keisti tokį žmonių niekada nesame sutikę jie tik rūbais panašūs į mūsų kadaise matytus kiekviena upė panaši į kitą upę nei vienas žmogus nėra panašus į kitą žmogų fotografijoje. ištrauki iš tamsos. iš jų atimta galimybė švyteti jie luošieji Jonavabaliai. šiek tiek gelbsti pozos ar šešeliui palanki kaukolės forma ir tik labai retai

nuotraukoje matai patį save: tokį kokį matytum jei būtum upė. ar

devintas

drabužiai kad nebūčiau nuogas šarvai kad nebūčiau mirtingas valgis kad būtų pernelyg painu rakto cinktelėjimas krintant kad prisiminčiau namus ne esant vienintelius jei kristu žvaigždė neprisiminčiau noro jei nusipirkčiau žirkles neprisiminčiau noro jei pirkčiau drabužius nebūčiau nuogas jei tai

būtų šarvai nebūčiau mirtingas jei valgis – pernelyg painu. jei prisiminčiau namus į juos kristu žvaigždė. kol kas tamši: jos šviesa atsklisi dar po tūkstančio

klosčių: šviesa tingi ji užmiega ties šešėlio kraštu už kurio – mano namai

dešimtas

kažkur pastatyti didžiuliai miestai į kuriuos pėscias nenukeliausi ten užklydė draugai atsiunčia atvirukų atvirukai dažniausiai rodo kad žmonių tenai nėra yra tik tobuli pastatai. kol draugai siunčia atvirukus žinai tuos miestus iš tiesų kažkur esant kol jie ir téra poligrafija. atvirukų poveikis trumpas jie sudyla dar prieš išsiuntiant. tuomet lieki dar labiau vienas tuomet eini į savo miestą kuriame pasijunti net nebuves

tuomet praeivis tyliai pasako kad šiandien šalta. šaltis yra tavo miestas

vienuoliktas

tavo apyrankė ant mano riešo tavo žiedas ant mano piršto tavo seilės mano burnoje tavo miesto šviesa pro mano langą paukščiai kurių kartu klausémės medžiai į kuriuos kartu žvelgėme neapykanta kurią sykiu patyrėme nuodai kuriuos drauge gérēme mirtis kuria nei vienas nemirėme vartai kuriuos kartu atvérēme keliai kuriems mums buvo per anksti kalba kurią ne patys kürėme ir tavo

plaukai likę mano šukose ir mano šukos likusios tavo /.../

dvyliktas

kai degtinė išplaus iš jūsų kūnų paskutinius vitaminus ir iš smegenų paskutinę akmens anglį kai paskutinis degtinės lašas kris ant jūsų liežuvių nebegalinčių nieko ištarti tuomet norėsiu žiūrėti į jūsų akis. jos bus kaip vaiko. kai gulésite vaiko akimis žvelgdami į praskrendančią kamanę tuomet būsite ją pamatę ir man. ji amžinai tebeskris. tik žinosiu kad nieko

ką paėmėte nebegrąžinsite tik žinosiu kad nieko ką paémiau nebegrąžinsiu

Juozo POCIAUS iliustracija

8 Kūryba

Poetų iš Hercegovinos tekstu vertimai – prieš kelerius metus kilusio sumanymo dalis: 2011 m. šio regiono literatūros žurnale „Književnik“ publikuotas pluoštas lietuvių poezijos (vertė D. Filipović). Šiemet „Metuose“ ir „Nemune“ spausdinami Hercegovinos autorų kūrybos vertimai. Šiūmetiniame Poezijos pavasaryje dalyvauja vienės žurnalo „Književnik“ redaktorių ir „poezijos mainų“ sumanytojų, poetas Zdravko Kecmanas.

Ranko Pavlović (1943, Šnjegotina Gornja) – poetas, prozininkas, dramaturgas, rašo literatūros kritiką ir eseistiką. Išleido 11 poezijos knygų, didelę kūrybos dalį skyrė vaikams ir jaunimui. Pelnė ne vieną reikšmingą literatūrinį apdovanojimą. Jo eilių ir smulkiosios prozos išversta į anglų, vokiečių, lenkų, vengrų, italų, rumunų ir kitas kalbas.

Ranko PAVLOVIĆ

Virš nuteistojo galvos

*Lyg kirvis budelio rankoje
kybo taškas virš nuteistojo galvos
ir laukia bausmės įvykdymo.*

*Kokia trapi ir menka viltis
pasmerktojo mirti,
ji suausta iš košmariškų taško minčių!*

*Kas egzekutorius? – klausia save taškas.
– Tasai, paskelbės nuosprendį,
ar budelis, laikantis kirvi,*

*ar jis, išdrikęs taškas,
niekaip neatlimpantis
nuo masinančio skudraus ašmens?*

Kriauklės sapne

*Slapta
kiekviena kriauklė gėidžia,
kad spiralės tobulybė
ją apvaisintų ir sutaurintų
neįkyria taško darna.*

*Nes
pro nepagaunamą ošimą kriauklęs,
kur susilieja pradžia su pabaiga,
vien taško tvinksniai
įmano prasiskverbt ir apvaisinti.*

*Todėl,
ramiai užmigusi
méniesienos giliame šaltiny,
kriauklė jaudžia savo spiralinius
ataudus į tobulus taško apmatus.*

Neparašytas sonetas apie žiemos pavakare

*Lyg keturkinkė iš rusiškos baladės
plačia stepe, užklota
sniego tyru baltumu,
sidabro karieta, išausta
iš besileidžiančios saulės gaiso
ir vos beišlendantčio méniesies,
lapu neišrašinėtu knygos,
neturinčios dar vardo,
čiuožia ketureilis, pasprukęs
iš Soneto apie žiemos pavakarę.*

*Gūra birus sniegas iš po rogių
lyg rašalo dulkės iš po netvirtos plunksnos,
rékia joje gerkliniai priebalsiai
it metaforos nepradėtam eilérasty,
skamba balsių varpeliai
karčiuose įsismarkavusių sartų žirgų,
netrukus virsiančių juodbériais,
taip skamba nesupančiotos gyslos
eiléraščio, kuris norėtų būti
Sonetu apie žiemos pavakarę.*

*Šaižiu švilpesiu liaunas žodžių rimbas
skaldo tirštą pavakario tylą,
slopus trypimas ir žvengimas jungia
lygumą su dangaus slaptinguoju tašku.
Eilutė... virptelejimas... tuščia, vėl eilutė...
Kol keturkinkis į baltą pavakarę
ispaudžia žymę senos minties,
iš stepės paribio risčia atšuoliuoja trikinkė –
paskutinė strofa dar neužbaigt
Soneto apie žiemos pavakarę.*

Kas man belieka

Kas man belieka?

*Galbūt tikrai
tašku pavirsti.*

*Nes metas pasakyti:
taškas yra visko pradžia ir pabaiga,
ijkūnytos minties šerdis,
jis yra toji esmė,
kurios ieško filosofai ir fariziejai,
tai adatos smailuma,
užpildanti visatą,
peilio ašmenys prie gerklės
ar galvos kaulų sąaugos
ties smegenų vingiais.*

*O šiaip
tarp taško ir oro,
tarp taško ir vandens
yra lygybės ženklas.*

Kas man belieka?

*Pavirsti tašku, galbūt?
Tašku po klaustuku
arba po šauktuku.
Tašku tarp dviejų sakinių,
nepriklaušančiu né vienam iš jų,
nes kas žino, kur pabaiga,
o kur nauja pradžia.
Tašku virš kablelio,
dvitaškiu, paverstu įspėjimu,
arba vienu iš trijų taškų,
kurių prasmė nežinoma,
ir būtent todėl jie
daugiareikšmiai.*

Kas man belieka?

*Taške rasti prieglobstį
irapti begalybės dalele.*

*Nes
po taško nelieka nieko,
arba –
po taško lieka viskas.*

Ranko Risojević (1943, Kalenderi) – poetas, prozininkas, dramaturgas, vertėjas, matematikas, fizikas. Išleido per 40 knygų, už literatūrinę kūrybą pelnė daug apdovanojimų. Jo kūrinių versta į kinų ir daugelių Europos kalbų. Šiuo metu – Nacionalinės ir universitetinės Serbų Respublikos bibliotekos direktorius.

Ranko RISOJEVIĆ

Nejudék

*Niūriai ir slogiai.
Ištiesės rankas,
Ieškai sienos,
Palei kurią nueitum
Kur nors,
Svarbu eiti*

Ten, kur privalai –
Gal tavęs kas laukia,
Gal kažkas vyksta,
Nes šitaip
Buvo per amžius.
Nejudėk.
Néra sienos, prie kurios
Esi prateš,
Néra aikštės, kur kas nors
Vyksa.
Pirštai jau nebéra
Prisilietimo ženklas,
Artimumo žodynės.

Klausyk balso

Klausyklis ramiai.
Nesistenki išgirst,
Nesibaimink tylos,
Neišsigąski žodžių,
Neragink tušumos.
Tai nutiks, pagaliau,
Gal sapne,
Gal paryčiais,
Galbūt mieste.
Atsivers durelės,
Toks langas,
Kur viskas prasideda,
Kur visa turi sugrįžti,
Jis pakankamai platus,
Pro jį įtilps
Visi tie žodžiai,
Tau skirti,
O visa kita,
Kas po jū,
Nuščius.

Kūnas

Kas tu toks,
Kad apnuogintum, rodytum
Mane visam pasauliui?
Kas ir kur tave išrinko
Mane bjauroti,
Kad gėdyčiaus tavęs?
Kiek pastangų įdėjau,
Idant ištobulinčiau,
Paslepčiau nuo minios,
Tave apleisčiau!
Ir visa tai perniek,
Tuščia tū bergždžių mano kančių.
Tavy jie įžvelgė mane,
Vis šaipési ir žemino,
Tad vienišas ir prislėgtas,
Kiaurai tave sprukau,
Ieškodamas sau vietos,
Kurios paniekint negalės minia.

Žiūrėk

Neužsimerk,
Jei jau akys atmerktos.
Neatsimerk,
Jei jos jau užmerktos.
Jos tau nebetarnauja.
Nesibaimink dėl regos,
Ji nedingo.
Tiktais žiūrėk,
Kaip kad darai sapne
Ir matai visa, ko
Dar nesi regėjės –
Rytą vidur nakties,
Méniesieną vidury dienos,
Negimusius vaikus,
Nemylėtas moteris.
Ta mirksnį visa
Nušvis,
Idant užvertų, kas atverta,
Ir atvertų, kas užverta.

Žarko Kecman (1974-2011, Šempeter pri Gorici, Slovėnija). Banja Lukos universiteto Filosofijos fakultete studijavo serbų kalbą ir literatūrą. Raše poeziją, prozą. Sukūrė daugiau kaip tūkstantį dizaino darbų. Kompiuterinės grafikos Bosnijoje ir Hercegovinoje pradininkas.

Žarko KECMAN

***
štai taip lyg tarp kitko
atsitiktinai ir nevalingai
pažinai pasaulį...

štai taip numatytais ir valingais
pasaulis supažindino mane su savimi

kažkur čia ir pradėjau garmeti bedugnėn aš
su juo nepažintuoju.

galiausiai niekas nieko taip ir nepažino
tai vadina apgaule, bet kam čia rūpi,
jei vienas kito nepažistam

***

neginčijamas
viešpats
mano vidujybės,
keliantis skausmą... vos tik prisimenu –
vėl skausmas
ir, taip, vėl... skausmas

kartais pasireiškiantis kančia
vien tam, kad kas nors vyktų

atveriantis didžias tiesas,
tokias nežinomas,
ir su
baisiom baudom už sustojimą
sąmonės keliuose

gydytojas, kurį vardais visokiai
vadino, bet tik ne gydytoju

žinome maždaug,
kas jis

vienam – motina, kitam – pamotė,
jo keliai
i rojų ir pragara
visi auksu apkraštuoti

***

Vėl tas kėsmas...
siekis, veikiau negalejimas
pateisinti savo esimo...

Sunkiausia žvelgti savo akimis
Mūsų akys – tai padaras pasaulio, apie kurį
svajojame...
Iš čia magai, demonai, užkerētieji, raganos ir
ateiviai...

***

Koks skirtumas
tarp trokšti ir igyvendinti
Nežymus, o kartais būna
didžiulis nuo kelių apgaulių milimetru
iki lygiai trijų, keturių tūkstantmečių.

***

Prisistatė šétonu...
Kas gi juo patikės...
Pirmas sutreškinau jam kojas,
atémiau pinigus
ir dingau miesto kryptimi...

***

Kai buvau supančiotas
Nematomais tikrovės pančiais,
Buvau laimingas ir apgailėtinis...
Tačiau laimingas.

10 Kūryba

Daiva Molytė-LUKAUSKIENĖ

Svečias

Nubudau išpilta šalto prakaito. Keistas sapanas, pamaniau, ką tai galėtų reikšti? Bėgu tolyn stačiu šlaitu, pasislepiau bažnyčioje. Puiki renesanso architektūra, šviesa, tamsa. Ir viską nuplau- na vanduo.

Tikriausiai tai – tik išpūdžiai iš kelionės po Europą, tūnōjė pasąmonėje, prasiveržia keistais, suspnais susipynusiais vaizdais ir jausmais. Tokius sapsnus sapnuojyti ne viena moteris. Tai paprasta iškrova, emocinis apsivalymas, košmarais pražystantis mieguose ir apvalantis mus, saugantis nuo blogesnių pasekmių.

Svetainėje išgirdau lėtus žingsnius. Vyras labai anksti atsikėlė, pamaniau. Kažkur buvo iš-

ėjes, gal vaikščiojo pajūriu?

Dar tik aušo. Lapkričio saulė nepakyla aukštai, nešildo. Šviesos ir šešliai tampa pilkais pustoniais ir pripildo kambarę. Nenoriu keltis. Noriu mėgautis patalu šiluma, tad verčiuosi ant kito šono.

Vyriškis ateina į miegamajį ir tarsi rudeninis obuolys krinta šalia, į mano lovą. Nudrimba su drabužiais. Mėlynai džinsai, diržas su metaline sagtimi, languoti marškiniai. Saldžiai užknarkiai. Tai vakykštis mūsų šeimos svečias. Nusipurčiau ir apsiverčiau ant kito šono. Vakar jie su mano vyru linksmai leido laiką žaisdami biliardą. Vėliau jį vašinome geriausiu pasaulyje vynu, pagamintu iš vynuočių, nokusių Mozelio slėnyje. Kalnai, sau-

lė, šiluma ir šviesa. Svečiu i prireikė lietuviško, obuolinio, naminio. Siurbte siurbė. Ir va prašom - drybso šalia, tarsi būtu tikras sutuoktinis.

Bandau atsikepti. Mano kūno neslepia lengvi naktinių marškiniai. Bet aš esu savo namuose. Savo miegamajame kambaryste. Vyro bičiulis knarkia. Garsai, sklindantys iš jo gerklės, - tarsi kokia matematinė aksioma, kuri gali būti taikoma ir filosofijie, persmeigia mane.

Išeinu į balkoną, įsiurbiu rytmečio oro. Miške
čiuļba paukščiai. Uoste ūkia laivai. Peizažas kaip
kokiamė senamė sentimentaliamė realistiniamė pa-
veikslė, nutapytame saldžiausiomis spalvomis.
Grižtu atgal į kambari...

Šiek tiek koliažų

Kokia keista etiketė, pamaniau, rankose laikydama balą, kartoninę kvadratinę aplaišą, kurioje puikavosi užrašas: „Šimtas procentų Italy“, o viduje smulkiai šriftu, svetima kalba: „Made in Turkey“. Kaip tame žaidime. Kas? Kur? Kada? Su kuo?

Lyg žuvis émiau nardytį tarp margų drabžių ir dar margešnių informacinių lapelių, prisegut prie jų. Geltonos, žydros, pilkos spalvos palaidinės, megztiniai ir kiti apdarai jaukioje senamiesčio krautuvėje. Dievinu senamiesčius. Vilniaus, Kauno, Milano, Romos, Berlyno, Bambergo, Strasbūro, Paryžiaus, Londono, Nicos, Barselonos, Maskvos, Kijeva, Minsko *etc.* Galéciu nuo ryto iki vakaro šuoliuoti siauromis gatvėmis ir purvinais skersgatviais. Užklysti į atokiausius kiemus, pakalbinti tenykščius gyventojus. Pamenu, žalioje jaunystėje mylimajį bandžiau vedžiotis atokiais Ukrainos miestuko kiemais. Prisipažinsiui, vyrukas pabūgo. Ir ne be pagrindo, mat į languotų marškinėlių kišenes buvo susikrovęs visas santaupas, manydamas, kad damą teks vaisinti kokiamе nors prašmatniame restorane...

Kas kartą, nukreipdama žvilgsnį į istorinio namo sieną, ant prieitiui dvelkiančių fasadų atrandu naujai senų arba senai nauju detalių ir fragmentų. Tereikia atsistoti šiek tiek kitoje vietoje ir kitu raku rausi pažvelgti aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn. Skruostai nurausta lyg ta itališka palaidinė, pagaminta nežinia kur, kai negali prisiminti dailės istorijoje iki skausmo kartotų stilų, planų *etc.* Bandau kiek kitaip pakreipti žvilgsnį bei mintis ir iššifruoti drabužio etiketę. Na, tai visai nesvarbu. Dvi žavios pardavėjos ramiai snekuciuoja, į mane nekreipdamos jokio dėmesio. Tarytum plaukia pasroviumi, tarytum slepiasi savo jaunatviškuose išgyvenimuose ir paklydimuose. Pamanykit, pirkėja, o gal ir ne? Kokią palaidinę šiandien išsirinksiu? Nuoširdžiai prisipažinsiu - sunku apsispresti. Nors puikiai žinau: gražu, negražu, patogu, ne. Kokiaiš papuošalais pasipuošiu? Tai kasdieniniai moters palydovai.

gali tai daryti. Pasidžiaugėm kitokiais vaizdiniais, atsirandančiais iš popierinių žurnalų iškarpu, reklaminių lankstinukų, įvairių lapelių. Poetas sakė, kad tai – tarsi poilsis, būdas pabėgti. Šiandien suvokiu – tie darbai pralenkė laiką. Ęjo nuėjo greičiau už mus. Kūrybinė dråsa. Idėjų negalima slépti, sloopinti. Jos anksčiau ar vėliau sprogsta tarsi bombos ar pavasariniai pumpurai...

Kokia keista etiketė, pamaniau, rankose laikydama baltą kartoninę kvadratinę atplaišą, kurioje puikavosi užrašas: „Šimtas procentų Italy“, o viduje smulkiu šriftu, svetima kalba: „Made in Turkey“. Kaip tame žaidime. Kas? Kur? Kada?

Etažerē

„Poezijos pavasaris 2013“:
festivalio almanachas (sudarė A. Šimkus,
G. Norvilas, B. Januševičius, D. Petrošius,
M. Nastaravičius). – Rašytojų sąjungos fondas,
Vilnius, 2013.

Digitized by srujanika@gmail.com

Sékmingas pernykštis „Poezijos pavasaris“ kėlė klausimą: ko sulauksite šiemet? Sulaukėme almanacho, jau antrus metus išoriškai „šaržuojančio“ ilgamečio festivalio leidinio sumanymą: štai puikuojasi geltonas viršelio aplankas su transformuota festivalio paukštė (autorė Ula Šimulynaitė), po juo slypi „plika“ leidinio nugarėlė, kuria pridengia minėtas popierinis ap-

darėlis su apverstuoju, šiemet rūstoku festivalio simboliu (dailininkas Tomas Mrazauskas). Kokius tekstus jis saugo?

Almanachui atrinkti ir įvertinti eilėraščius iš 2012 m. kultūrinės spaudos - nemenkas uždaviny, šiemet tekės Antanui Šimkui, Gyciui Norviliui ir Benediktui Januševičiui. Toks principas vis dar aktualus, nes autorius skatina publikuo-

Lina NAVICKAITĖ

Veidrodija

Juozas POCIAUS iliustracija

Tarp užpustoju sių debesų skraidančios žuvys. Virpiliuojančiam tvenkinio aptvarėlyje. Atsimeni. Ankstyvo pavasario vidurdienis. Arba – įsivaizduoja. Vanduo yra dangus. Arba šis sąmonėje suvibravęs vaizdinys – ištrigusi santrumpa būsenos, kai pasaulis pasiūlė tau kitokio savęs pamatymo alternatyvą. Gal tik įvairovės dėlei, o gal – sufleuodamas kažką esminio.

Be abejo, reta sekme. Štai šiandien tikrovė balausiai kasdieniška, pritemdyta darganoto oro ir nykių smulkmenų.

Dulksna, trečiadienis, ant balkono tvorelės prieš vėjā krūtinę atstatęs žvirblis. Užsikaiti kavos. Gal nėra čia ko purkštauti, pamanai, juk su kasdienybės skafandru, buitimi sandariai apgobusiu tavobūti, visai saugiai skrieji gyvenimo orbita. Be to, tie vidiniu objektyvu reitskiai užfiksuojami autentikos kadrai išspinduliuoja tai didesnę, tai mažesnę dozę kažin ko pavojingai gryno, kosmiško. O jei kada tyvkstelėjusi šviesos blykstė ką nors tavyje perdegins?..

Garuojantis puodelis virtuvėje ant palangės. Žvirblis nuskridęs. Užtat prie maisto (ir ne tik) prekių kiosko, kuris daugiau nei dešimtmetį stūkso priešais langą ir tuo visiškai nedžiugina, būriuoja kiti sparnuočiai – bemaž bibliniai: tie, kurie nei sėja, nei pjauna, bet visuomet turi kuo numalsinti troškulį. Sinchroniškai geriame: aš – kavą, jie – alų ar ką nors dar. Iš tiesų šiandieninė mūsų kalba

barokiškai įmantri ir delikati, siūlanti begalę prasmisių aplinkkelį, nugladintų stampų ir diplomatiškų reveransų – socialiai pažeidžiamas sluoksnis; socialinę atskirtį išgyvenantys piliečiai etc.

Nė nepastebiu, kaip lyg nupūstas dingsta visas piliečių pulkelis. Nunarinės galvą ant suoliuko lieka vienas vienintelis socialiai pažeidžiamas sparnuočis – nežinia kodėl jis vadina Ramoška. Preciziškas egzistencinio liūdesio įsikūnijimas.

Blykst. Nesuprasi, dėl ko atmintis vėl išryškina ta užfiksuotą / įsivaizduotą kitokio regėjimo negatyvą. Tarp užpustoju sių debesų... virpiliuojančiam tvenkinio aptvarėlyje...

Ramoška, ištuštinės bambalį ir dar kiek melancholiškai pakontempliavęs tuštumą, kyla nuo suoliuko. Kad vanduo būna ugninis ir kad toks vanduo yra dangus, jis, be abejo, žino. O visa kita Ramoškai, iš lėto nunyrančiam į trečiadienio niekų ukūs, nelabai ir rūpi.

Aš irgi nuryju paskutinių kavos gurkšni ir „Snickers“ kąsnelį. Mintys straksi it alkani žvirbliai nuo šakos ant šakos. Kadai, prisimenu, dar vos auštant Lietuvoje šviesiam kapitalizmo rytmeciu, ganetinai plėšriaus Gedimino Vagnoriaus „bestiariumo“ laikais, vienas pažįstamas savamokslis rinkos ekspertas nustatė savitą rodiklį: „Snickers“ kainos kyla – vadinas, ir ekonomika auga. Tuomet už tą nepaprastą saldainiuką tekldavo pakloti visą pluoštą „žvėrelį“! Laikantis tokios logikos, šian-

dieninės nusistovėjusios batonėlių „Snickers“ kainos turėtų iliustruoti ekonomikos stabilumą. Tad, mielieji, šiukštu niekas tenedrišta mūsų gąsdinti „antraja krizės bangą“. Netikim! Dolce vita. Tikta. Ilgai ir laimingai. Turime nepriekaištingas salygas grimzti į visuotinę euronirvaną. Globaliai globojamai. Argi ne dėl to, ne dėl šitos visa apimantios vienovės, kruopščiai trinamos bet kokių, net prigimtinių, skirtybų ribos? Ar ne dėl to igundame šnekėti neutraliai, nuosaikiai, korektiskai abejingai? Dažnai aiškiausius pavidalus užpudruojančia kalba-kosmetikos priemone? Susilieti su viskuo irapti niekuo. Su visut visa krizių užgrūdinta tauta ir senuteliu mūsų žemynu. Tikėkimės, graikai, ispanai ir kiti pietiečiai – dar viena nūdienė euroapaizdos globojama biblinių sparnuočių rūšis – nesutrikdys šito postreliginio sočių Vakarų ritualo.

Kol į darbą paleista fantazija vis dar suka džiaugsmingos vizijos klipuką, prisėdu prie veidrodžio ir nelyg garsioji Margarita atidara kremo dėžutę. Mano oda irgi skafandras – keliaujant monotoniskomis kasdienybės trajektorijomis dyla ir ima raukšlėtis. Jai būtina žalsva atsinaujinimo esencija, svaigiu gaivalu pakviipęs „Avon“ firmos pavasaris. Staigus ir perregimas, kai akimirką – vanduo yra dangus. Kai beregint suveši žolę, ir né vienos raukšlės brydelės joje...

Nukelta i 12 p.

tis ir tikėtis, kad tekstų, patenkančių į spaude, kartelė kils, gabius debutantus – ją įveikti ir būti pastebėtiems, nes festivalis yra ganētinai atviras pradedantiems kūrėjams. Almanachas kokybiškai jaunėja ir tampa ne toks nuspėjamas. Vis dėlto akylesnis poezijos mėgėjas gali kilstelėti antakius. Mat neišvengta pasikartojimų – kai kurie eileraščiai jau sugulė į praėjusiai metais išleistas knygas (pavyzdžiu, Aido Marceno, Ernesto Noreikos). Žinoma, visad atsiras ir tokiu autoriu, kurių tekstai bus perskaitomi tik poezijos rinkiniuose, o ne publicistikoj, tad sunku kalbėti apie visiems priimtiną poezijos srauto sulaikymą. Ji savaičių atsveria Mindaugo Nastaravičiaus sudaryta kompaktinė plokštėlė: joje girdimi dešimties poetų balsai, tarp jų – į leidinių nepatekusiu Arūno Sprauniaus, Antano A. Jonyno, Pauliaus Norvilos ir Artūro Valionio įgarsintos eilės.

Atrinkti kūriniai padeda sudaryti „Poezijos pavasari“, vertą atsidurti etažereje. Jis veikia kaip žavi sasaja, neregimai suvedanti poetus, ir už tai reikia spustelėti nuo spaudos vartymo švinuotus almanacho sudarytojų delnus. Poezija surikiuota pagal vardus, žinai, kad iš kultūrinės spaudos, o balsai tarsi susikalbėdami perduoda žodį: patrauklį Donato Paulauskio rašymą apie kūry-

bą kitame puslapyje pratęsia Dovilės Zelciūtės eilutės „Jau nešu girgždančiais užpilio laiptais / sutrintą kliedesi teksta“ (p. 28). Nuo jos baigiamųjų „regiu / mano kapas lengvėja“ (p. 30) per einama prie E. Noreikos mirties jaukinimosi. Tolėliuose puslapiuose esama ir daugiau sąšaukelių, liudijančių ir individualų poeto balsą, ir dailius perėjimus nuo vieno autoriaus minčių gijų prie kitų. Rankose laikomai visumai apibūdinti, ko gero, tiktų Sigito Gedos žodžiai iš leidinyje publikuojamo jubiliejinio pokalbio: į kūrinius „reikia žiūrėti kaip į tam tikrą būseną, kurioje yra pasaulis“ (p. 160). Vienoje knygoje pasaulis išsiplėtes, klausiantis, todėl niurgesys, kad almanache, kuriamo tilpo 53 autorai (ir 8 Donato Petrošiaus atrinktų svečių vertimai, vertinga Avromo Suckevelio poezijos publikacija), kažko stinga, palengva praranda prasmę. Kūrėjo amžius nebeatrodo reikšmingas, nors, tiesa, galima pastebėti, jog vyresnieji (H. A. Čigrijus, A. Mikuta, J. Juškaitis) kiek labiau kvėpteli ne pavasario, o poetų „nuliūdinto“ rudens, pragyvento laiko atodūsių, tačiau patraukliai meistriskumas, dėl kurio džiaugiesi, jog tekstas įsiterpės „Poezijos pavasaryje“. Įsimena M. Nastaravičiaus ciklas „Papjovėme, bet nevalgėme“, (subjektyviai) įtaigūs atrodo Mariaus Plečkaičio „2,5 x 3,5“ ir Gy-

čio Norvilo „Keliauau tavo kūno dykuma“. Saitų paieškas tėsia „Poezijos pavasario“ antketa. Šikart poetai kalbinami apie archajinį turta ir vieną iš šiųmetinių kultūrinių akcentų – tarmes, apie poetinius atradimus (įsiminias knygas, tekstus spaudoje) ir apie literatūrinių festivalių svarbą jiems patiemis. Pastarasis aspektas aktualus, juk ir „Poezijos pavasario“ almanacho kaita (atrankos būdas, dizainas, prieinamumas) yra vienas iš mėginimų pabėgti nuo nuobodulio. Atsakymuose išryškėja, kad poetai nesuspėja, gal ir nesistengia kultūrinėje spaudoje stebeti vieni kitų, tačiau festivalius, tą gyvajį kelių eileraščių skaitymą, laiko įsklausymo metu, džiaugsmingomis dalybomis ir dažniau prabyla ne apie skaitytojus, o apie tarpusavio ryšį (anot Gintaro Bleizgio, „literatūros festivaliai turėtų būti skirti menininkams. Menininkai menininkams“, p. 42). Lyg prie kaištaudami, almanacho sudarytojai atrenka spaudoje vienas kito neseikančius poetus ir, vienims siūlydami dar štai tokį jų pasiekiamumo būdą, suglaudžia juos po bendru geltonu viršeliu, o raudonoji tekstų sargybinė rūstauja tik tol, kol „Poezijos pavasaris“ neatverstas tiek jų, tiek mūsų rankose.

Juozas POCIAUS iliustracija

Veidrodija

Atkelta iš 11 p.

Bet veidrodyje 3D formatu nudryksta ne sodrios jaunystės pievos, o magiška televizijos realybė. Daabar man ramiai transliuojamas į sterilišias atspindžių erdves susiurbtas jos perteklius. Su visais misionieriais ir guru, vedžiojančiais globalios palaimos greiteliais. Veikiausiai turėčiau pavydėti šitam ką tik pakirdusiam ir prabangiai besišypsanciam Budai, kurio rankoje garuoja pauksuotas madingos ryto kavos puodelis, o bruožuose sustingusi švelniai atlaidaus pranašumo išraiška, mat jis, akivaizdu, *jau žino* tai, ko nei aš, nei koks giminijų gatvių samsaroje besiskantis Ramoška – nė nemutuokiam. Arba – siai laisvosios rinkos rojaus vaisius skinanciai lievai. Ant sodriai išdažytų jos sielos langelių létai užkrinta blakstienų žaliuzės, tad paslaptingos šitų išpuoseletų namų gyventojos dabar jau niekaip nežiūrėsi. Jokio sielos judegio. Nors galbūt rainelių priebandoje ir šmékšteli efemeriskas siluetas... O gal šiandien sielos nebūtinai esti natūralios? – smilk-

tel. Ką reikėtų daryti, jei didžių pagundų laikais silpnumo valandėlę imtum ir kaip nors neprotinai su ja pasielgtum? Argi, mūsų laimei, *maxi...* epochoje ne apie viską pagalvota? Apie viską. Ir išeitis atsirastų. Tarkim, sielos priauginimas – panašiai kaip nagų. Prašom, kokiame ezoterinių paslaugų salone jums įtaisomas tokis 21,3 gramų priedėlis – internete aptikau, neva tiek sverianti žmogaus siela.

Moteris, lyg pralinksinta paikų mano išvedžiuojimų, žaviasi nusišypso. Ir jos šypsena dosnisiu pasklinda nesuskaičiuojamais tiražais. It masinio kiško kičo atmaina. Neįdomus grožis. Tokia rūšis.

Vos nusuku žvilgsni į šalį, veidrodis užgesta. Taip pat savarankiškai, kaip ir užsiplieskė. Na ir puiku. Antai liovėsi lynoti, tad žingsniuoju į sodą, prie tvenkinio.

Manasis vandens telkinukas, palyginti su Donaldo Kajoko ežeru, tėra paprasta balutė, bet ir jis, regis, kartais īgauna panašių savybių, t. y. paakina sąmonę lengvai haliucionuoti. Štai ir dabar – visai kaip ta ankstyvo pavasario vidurdienj.

Skraidančios žuvys tarp užputojusių debesų. Matau, kaip vanduo atmūša pasaulį iš gilumų. Šita veidrodija atspindi ir klaidina, sufleruoja ir žaidžia, rodo ir deformuoja, atveria ir neįleidžia. Tai atskira karalystė, dar ne fikcija, bet jau apysapnis, o sykiu – griežtai sustruktūruota pertvarkyta tikrovė. Viena iš jos variacijų. Kartais tik siiek tiek nesutampančių su įprastinybe (lyg būtų palikta vietas tavo kūrybinei iniciatyvai), o kai kada – rekonstruota iš pagrindų, taip, kad akimirkniu atsysi nuo jos it svetimkūnės.

Tolumoj – rūkas. Sušiauštas, vos švytintis pilumas, tarsi žiūrėtum ne į horizontą, o į milžinišką išjungto televizoriaus ekraną. Ten nesuaktyvinta glūdi tai, kas dar kada nors bus parodyta. Daugybė rutininos kanalų ir retsykiai – viena kita alternatyvi programa. Giluminis vaizdas. Žaismė. Vanduo ir dangus – gelmė į gelmę. Ir tąkart vėl pasijusi ne itin saugiai, nes, ko gero, įprasti dėsniai – tos pasaulio tvarką palaikančios sąramėlės – ne tokie jau nepajudinami. Negaišdama užsikaisi kavos, išsvyniosi šokolado plytelę ir neskubėdama tepsi ant veido „Avon“ firmos kremą su alavijais ir pavasarui – kad vėl apsigintum nuo kažko kosmiškai žvarbaus ir gryno. O kai kada nors galiausiai suplyš susidėvėjės tavo odos skafandras ir radikalai pasikeis kelionės sąlygos, greičiausiai visa išvysi absolūciai kitaip.

Nelyginant vandens, dangaus ir veidrodžio sūkuryje skraidenti žuvis.

„Pavasaris bus kaip visuomet“:
šiuolaikinės latvių poezijos antologija
(sudarė ir vertė Erika Drungytė). –
Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla,
Vilnius, 2012.

kia dabar“ (Martas Pujatas, p. 172).

I antologiją patekė latvių kūrėjai savaip išsiskiria, yra paveikę šalies poezijos raidą. Kasdieniška, nusimetusi puošmenas kalba prisipildo poetiškumo, nužymima emocijų punktyrais: „kregždės šaudo ir šaudo. / šiltos tavo rankos. // apačioje kažkas užtrenkia duris. Ümi tyla, pulsuojanti smilkiniuos. // suteimsta.“ (Rūta Mežvalka, p. 114). Kartais atsiveria itin moteriškai, prisipildo skausmingų patirčių, kurios vis vien teigia gyvybę: „tu pabundi – lauke rūkas / ir tavyje kažkas plaka“ (Inga Gailė, p. 136). Šalia nesunku įsivaizduoti, kaip pirmaisiais nepriklasomybės dešimtmiečiais atrodė A. Žebero tatuiruojamas sarkazmas: „rūkymas neigiamai / veikia jūsų veido odą / oda pasidaro sausa / praranda elastinguam / ir tampa netinkama / avalynės gamybai“ (p. 64). Prie jo tekštų ir dabar rašau pliusiuką. Vertėjos kalbos pojūtį tikrina žaisminga, išjudinanti Anos Auzinios, Karolio Vérdinio poetika. Bene reikšmingiausia laikyti duoklę Péteriui Brūveriui – poetui, padariusiam didelę įtaką savo šalies poezijai ir ilgamečiam lietuvių eilėraščių vertėjui, kurio lietuviškai suskambusios kūrybos eilutės suteikė pavadinimą ir šiam leidiniui. Jo į keletą pastraipų nesutalpinsi, bet neabejoji: „Pavasaris bus kaip visuomet“ – paranki paskata vieniems atrasti, o kitiemis testi artesnę pažintį su latvių poetais.

Girdėjau sakant, kad latvių kalboje poezijos rašymas artimas praeidinimo reikšmei, todėl leidinį „Pavasaris bus kaip visuomet“ norisi praminti iš šešiolikos autorių tekstuose sudaryta žydėjimų antologija. Eriko Drungytės lietuviškai prakalbinta nepriklausomybės laikotarpio rašyta latvių poezija (pradedant Uldžiu Bérziniu (g. 1944 m.) baigiant Arčiu Uostupu (g. 1988 m.) atveria ganėtinai išsamų jos pjūvių, vertingai reprezentuojantį tai, kas rašoma visai netoli mūsų.

Būtų keista akcentuoti vien gentišką (baltišką) poezijos artumą, nes latvių kūryba atrodo pernelyg īvairiabalsė, kad būtų greitosiomis sukliausta ir tolygiai pajausta. Skaitant atskleidžia neįvardijamas kitonišumas, suformuotas tekstu laukas, į kurį įsitraukia jaunesnieji. Tai intriguoja ne mažiau nei keli poetai, prisdideng

pseudonimais. Antologijoje ganėtinai retas kalbėjimas, nukreiptas į save, greičiau „nuasmenintas“, leidžiantis kiekvienam suprasti, kad kalboje esanti tikrovė yra įtikinama liudininkė apie mūsų dvaisinį būvi: „kā begalim apie gyvenimą mes pasakyti / jei ir apdegusios mūsų odos pakanka lyg parašo po medviliniui manifestu / (...) / išeisim miglotą alėją ir jūra / ir oro paštu – visi drauge, be atsisveikinimų nereikalingū“ (A. Uostupas, p. 192). Rinktinė patraukli atviru žvilgsniu, leidžiančiu permastytį ir aktualizuoti bendramatę atmintį (ganėtinai raiški posovietinė realybė, emigracija). Poetija, prabildama apie bendrają kultūrinę patirtį, neatsitolina nuo to, kas išlieka tautos savastye: „o ką tas senovinis žodis reiškia? / Jis turi reikšmių – sakau – daugiau negu reikia, jis pašalina laiką ir stagon suverpia kasdienį gyvenimą, bet didžiaja dalimi reiš-

Čia susitinka lélės ir vaikai

Pirmasis teatro režisierius Stasys Ratkevičius su aktoriais.

Viename Laisvės alėjos kiemelyje, toliau nuo šurmilio, renkasi vaikai, norintys bent trumpam pagyventi pasakoje. Cia įsikūrės Valstybinis lėlių teatras, kuris jiems tokį džiaugsmą ir prabangą suteikia jau 55-erius metus. Šis teatras néra didelis, tame tvyro šeimyniška ir jauki atmosfera, todėl ir ateiti čia gera. Per visus gyvavimo metus susidarė nemenkas sukurtų kultūrinį vertybų sąrašas: pastatytą daugiau nei 190 spektaklių, sukurta visa armija – net 2000 – lėlių, suvaidinta apie 15000 spektaklių, kuriuos pamatė apie 2,5 milijono žiūrovų – jau visa Lietuva susidaro.

55 metai – ganėtinai solidus amžius, todėl per tą laiką pasitaikė pačių įvairiausių etapų ir laikotarpių. Kai kas teatre išliko nuo pat pirmosios dienos, o kitkas neatpažįstamai pasikeitė. Apie praeitį ir dabartį Kauno valstybiniam lėlių teatre kalbamės su jo dabartiniu direktoriumi Sigitu KLIBAVIČIUMI.

– Ką galima nuveikti per 55-erius lėlių teatro gyvavimo metus? Tai jam daug ar mažai?

– Manau, nemažai. Per tą laiką teatras buvo visoks, patyrė įvairiausių periodų. Pirmasis dešimtmetis, kai jį įkūrė dramos aktoriai Stasys Ratkevičius ir Valerija Ratkevičienė, buvo atradimų laikas. Tuomet vaikams net lėlę pamatyti scenoje atrodė tikras stebuklas, todėl buvo galima tenkintis gana primityviais spektakliais. Tačiau kartelė iš pat pradžių iškelta labai aukštai. Lengviausia teatro pasiekimus minėti prisimenant legendinius, etapinius spektaklius: tai „Eglė – žalčių karalienė“ (1968 m.), kurią matė dabartinių vaikų seneliai,

„Zuikių mokykla“, scenoje gyvavusi net dvidešimt metų. Septintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje teatras pasiekė sėkmés viršūnę. S. Ratkevičius ir dailininko Vitalijaus Mazūro vardai buvo žinomi ir itin gerbiami visoje Sovietų Sąjungoje. Tuo metu aktorių niekas neruošdavo, todėl viską lémę begalinis entuziazmas ir noras. Taip susiklostė, kad tada teatre kartu dirbo dvi stiprios ir kurybiškos asmenybės – režisierius ir dailininkas. Tad provincijos lėlių teatras nuvažiavo net iki Lotynų Amerikos. Dvi savaites ten gastroliavo, kai pro geležinę uždangą niekas negalėjo prasiveržti.

– Prisiminkime, nuo ko viskas prasidėjo. Kokį

patį pirmą spektaklį pamatė tuometiniai vaikai?

– Oficialiai mūsų teatro pradžia, neįskaitant keilių ankstesnių mėgėjiškų bandymų, siejama su 1958 m. gegužės 18 d. įvykusia spektaklio „Stebuklingasis Aladino žibintas“ premjera, parodyta tuometiniame Kapsuke (dab. Marijampolė). Jame vaidino iki šiol su mumis bendradarbiaujantys aktoriai. Tuomet trupė daugiausia sudarė Kauno J. Grudžio muzikos mokyklos Teatro skyriaus auklėtiniai. Išlikusios nuotraukos (teatro penkiadesimtmečio proga mums buvo padovanoti pukūs senieji negatyvai) bei lėlės neabejotinai liudija, jog tai rimtas ir solidus pastatymas. Vaikai tuomet buvo išalkę spektaklių, todėl per metus teatras jų pastatydavo net tris. 1961 m. trupė persikėlė į Kauną ir, šiek tiek pasiblaškusi, išsikūrė rekonstruotame buvusiame kino teatre „Odeon“. Iki šiol mes turime puikias patalpas, kurios neįsprauostos į miesto mūrus, šalia yra sodas.

– Koks Kauno lėlių teatras šiandien? Kokius skiriamuosius jo bruožus paminėtumėte?

– Džiaugiamės, kad teatro pirmtakai puikiai vertina mūsų šiandieninę veiklą. Spektakliai tampa mąslesni ir intelektualesni nei anksčiau. Dabar reperatuare jų yra dvidešimt keturi ir né vieno jų ne reikia gėdytis. Žinoma, kai kurie geriau pasisekę, kiti prasciau, bet visi skleidžia šviesą, kuria naują, stebuklingą ir vaikams be galio reikalingą pasaulį. Tai didžiulė atsakomybė, nes vaikystėje pamatyti dalykai išlieka visam gyvenimui. Teatre lankosi jau ketvirtą žiūrovų karta, ir proseneliai pasakoja savo vaikystės įspūdžius. Dar labai svarbu prisijukinti žiūrovą ir pateikti jam kiek galima aukštessnio meninio lygio spektaklių, tačiau ne tokių, kurie atbaidytų savo pretenzingumu. O iš kitų išskiriame tradicijomis. Jau du dešimtmečius, nuo 1991 m., rengiame festivalį „Šypsos lélės ir vaičiai“, kuriame stengiamės surinkti geriausias trupes ir parodysti verčiausius spektaklius. Visus mieštiečius be galio džiugina mūsų organizuojama lėlių ir kaukių eisena, puikių nuotaikų paskleidžianti visoje Laisvės alėjoje. Rudenį mes pasitinkame miesto sode fotograuodamiesi su lélėmis. „I pasaku šalį – su fotoaparatu“ – tai ir mūsų reklama, ir dovana vaikams. Kai kurios šeimos jau sukaupė fotonuotraukų albumus, nes kasmet lankosi mūsų lėlių šalyje. Teatro aktoriams ir administracijai darbo daug, tačiau kompensacija taip pat didelė – žiūrovai mus myli.

Po pirmojo spektaklio „Stebuklingasis Aladino žibintas“.

14 Tapatumo teritorijos

Kokiamė Kaune lankėsi Antalis Rohrbachas?

Antalis Rohrbachas,
apie 1870 m.

Antalis Rohrbachas – ne pats žinomiausias fotografas lietuviams, nors, kaip teigia mokslininkai, neabejotinai yra kaunietiškojo tapatumo dalis. Tiesą sakant, jis net nebuvvo profesionalas, tačiau apie tai kiek vėliau. Mums svarbiausia, kad XIX a. viduryje A. Rohrbachas atvyko į Kauną ir paliko mums tokiu miesto vaizdų, kokių iki tol nebuvvo užfiksuota.

Apie fotografa kalbame todėl, kad visai neseniai leidykla „Versus aureus“ išleido fotografijos istoriko Dainiaus Junevičiaus knygą „Antalis Rohrbachas: 1861 m. fotografijos“, kurioje pirmą kartą publikuojamos unikalios, daugiau kaip prieš 150 metų vengro A. Rohrbacho darytos Kauno nuotraukos. Spausdinami ne tik seniausi Kauno, bet ir anksčiau niekur nematyti Vilniaus, Daugpilio, Gardino ir kitų vietovių, jau nebeesančių geležinkelio tiltų vaizdai. D. Junevičius įtaria, kad net ir Vilniaus miestovaizdžiai, patyrinėjus visus regimus objektus, gali pasirodyti seniausi, bet to mokslininkas kol kas dar nesiryžta tvirtinti.

XIX a. vidurys – technikos revoliucijos metas, kuriis vėliau, deja, perėjo į gana didelių pasauliniių neramumų laikus – juos pažanga ir prišaukė. Tačiau ši kart daugiau apie pozityvųjį šio laikotarpio paliki-mą. D. Junevičius prisipažista, jog rašė ne tik fotografijos, bet ir technikos, kultūros, miesto istoriją, kelias jo šakas sujungė į vieną.

A. Rohrbachas – vengrų fotografas – pagrindinis knygos herojus. Jis atvyko į tuomet carinei Rusijai priklausiusią Lietuvą, nors veikiausiai ne itin gerai žinojo, kur apskritai važiuoja. Todėl dabar turime pačias seniausias Lietuvos miestvaizdžio nuotraukas, kurios surinktos knygoje į vieną išsamų rinkinių.

D. Junevičius tyrinėjimo darbus pradėjo prieš dešimtmetį – tada buvo išitikinės, jog senoji fotografija visiškai išnagrinėta ir nieko naujo atrasti jau neįmanoma. Per tą laiką iškilo dar kelios pavardės Lietuvosje apsilankiusių užsieniečių, kurių darbai galbūt tebeguli slaptuose, mūsų neatrastuose archyvuose. Prieš

dešimt metų fotografijos istorikas iš vieno savo pažistamo Vokietijoje sužinojo, kad jam pavyko aptiktis albumą, kuriame galima rasti su Lietuva susijusią nuotrauką. Taip prasidejo paieškos, nuvedusios iki Ispanijos nacionalinės bibliotekos archyvą, privataus Rosalindos Williams rinkinio, Janickio, Kraszewskio rinkinių. Visi šie fotografijų šaltiniai kuo kruopščiausiai autorius aprašyti ir pateikiami knygos pabaigoje kaip vertinga mokslinė medžiaga.

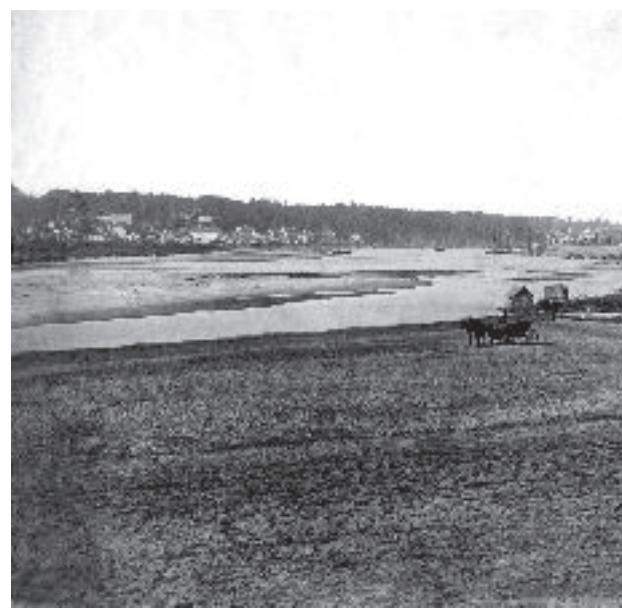
Kadangi fotografijos nuo objekto atsieti beveik neįmanoma, nagrinėta istorija gerokai prasiplėtė – nuo fotografo asmenybės iki technikos dalykų. Parūžiaus inžinerių bendrovė, tiesusi geležinkelį, požeminį tunelį ir staciūsi tiltus Kaune, pakvietė vaistininką ir fotografą mėgėją A. Rohrbachą įamžinti atlikus darbus, galbūt tam, kad galėtų irodyti jų kokybę. Tuo metu fotografiuoti nebuvvo labai paprasta, nors šeštajame dešimtmetyje atrastas už degerotipiją pranašesnis šlapiojo kolodijaus būdas. Nuotraukas padaryti jau buvo galima pigiau, stiklo plokštélé buvo jautresnė, fotografavimo laikas trumpesnis, todėl atsirado galimybė įamžinti net ir judančius objektus. Taip pamažu išskristalizavo kelionių fotografija, kurios žanrą galime priskirti ir A. Rohrbachui.

Pagrindinis geležinkelio darbų vadovas Kaune buvo Ernestas Cezanne'as, tuo metu čia gyvenęs, pažinojęs fotografą ir jį pasikvietęs. Žinoma, kad jis iš Kauno rašė laiškus, kurie, deja, iki šiol neatrasti. Vadinas, neišblėsta viltis, jog fotografo palikimas gali būti papildytas kitokiais liudijimais. Tiesą sakant, ir pats A. Rohrbachas buvo susitaręs su vienu Europos leidiniu, kad rašys ir siūs redakcijai savo išpūdzius apie aplankytus miestus. Deja, spaudą pasiekė tik vienas rašinys, ir šis sumanymas staiga nutrūko. Nežinia, ar jis pats liovėsi rašęs, ar leidinys nespausdino jo straipsnių.

Nors A. Rohrbachas buvo pakviestas fotografiuoti statomų tiltų ir rausiamų tunelių, neatsispypre neįamžinės daug gražesnių Kauno vietų.

Pamėginkime išsivaizduoti, kokiamė mieste tuo metu trumpam apsigyveno šis svetimšalis. Tai ką tik iškurtos Kauno gubernijos centras, ne taip seniai nu-

niokotas gaisro ir Napoleono karo. D. Junevičius patiekia tikslius skaičius, kurie mums padeda susikurti kuo tikresnį vaizdą: mieste jau iškūrė 22969 gyventojai, daugiausia žydai, tačiau nemažai ir kitų tautybių. Na, Kaunas tuomet ne toks jau didelis miestas: jam pakako 380 batusiui, 123 duonkepių, 28 kepurininkų ir 18 laikrodininkų... Veikė 22 fabrikai ir gamyklos, 237 mūrinės ir 523 medinės privačios parduotuvės bei kioskeliai. Išteigta gimnazija, parapinė mokykla, keturių klasių mergaičių pensionas ir keletas žydų mokyklų. Tuo metu Kaune buvo iškūrė 79 užsieniečiai, todėl A. Rohrbachas – neypatinga išsimritis. Tiesa, jis – vienas pirmųjų Kaune pasirodžiusių fotografų, nors prieš jį per miestą pravažiavo, o gal ir buvo trumpai apsistoję keliaujantieji fotografai. Tačiau visos žinomas neportretinės nuotraukos yra vėlesnės. 1875 m. laiveliu iš Vilniaus Nerimi aplaukė

Kauno vaizdas žiūrint nuo Karmelitų priemiesčio.

Tapatumo teritorijos 15

**Kauno miesto vaizdas nuo Linksmadvario.
1861 m. spalis.**

vilnietis fotografas Juozas Čechavičius ir užfiksavo labai svarbių miesto vaizdų, bet tai nutiko jau vėliau, o kitos nuotraukos siekia net XIX a. pabaigą. Iki tol Kauna, nors ir negausiai, piešė dailininkai.

A. Rohrbacho albume randame tris nuotraukas, kuriose jis įamžino mūsų miesto grožį, o ne geležinkelio tiesimą. Tiesa, tiltų istorija taip pat be galo įdomi ir svarbi, nes dauguma jų, fotografo užfiksuočių, buvo sugriauti per du pasaulinius karus. Kaune tik tiltas per Jiesią beveik nepakitęs. Kauno Žaliasis tiltas iki šiol išsaugojo 1861 m. išlietas betonines atramas.

Pati žinomiausia, jau beveik embleminė nuotrauka – nuo kairiojo Nemuno kranto šlaito Linksmadvaryje. D. Junevičius mano, jog šalia šio kadro galėjo būti ir daugiau bandymų pakreipti objektyvą į vieną ar kitą pusę, tad juos būtų įmanoma sujungti į plates-

nį panoraminį vaizdą, tačiau išliko tik minėtasis. Nuotraukos kokybė nepriekaištinga, nes įmanoma pastebėti net menkiausias smulkmenas: „Galime ižiūrėti ne tik miesto namus ir pavienes užmiesčio sodybas, bet ir žmonių figūras, pravirius langus, vandenye besisupančius laivus.“ Puikus dokumentas senosios miesto architektūros tyrinėtojams. Aiskiai matyti iškilę rotušės ir bažnyčių, kuriose tuo metu buvo įrengtos staciatiškių cerkvės, bokštai. Taip pat – Rotušės aikštės fragmentas ir joje žaliavusios itališkos tuopos bei 1843 m. pastatytas, iš ketuas išlietas paminklas Rusijos armijos pergalei 1812 m. kare.

Knygoje D. Junevičius šią nuotrauką lygina su labai panašiu Vlado Zatorskio, tik pastarojo įamžintas miesto vaizdas nėra toks platus. V. Zatorskis (beje, jo fotografija, iki šiol vadinta Kauno miestovaizdžio fiksavimo pradinke, randama Burmistro skirtame albumo) stovėjo žemai, prie upės, tad išryškėjo Nemuno juosta, tačiau pastatai užstojo vieni kitus.

Pusę A. Rohrbacho nuotraukos užima Nemunas su tame besisupančiais laivais, todėl mums visiškai aišku, kad upinį miestą, prie kurio šiandien niekaip nepriartėjame, tuo metu jau turėjome kuo puikiausiai išplėtotą. Kaunas tada buvo svarbus vandens keilių mazgas. Ivaiciai kroviniai gabentis vos išplaukus ledams iki pat vėlyvo rudens. Vytinės, botai, berliknos ir baidokai kursavo ivaiciomis upėmis ir pasiekdavo Kauną, kuriamė buvo išskiriosios pirklių kontoros ir prekių sandėliai. Nemunu, lankantis A. Rohrbachui, plaukojo du grafai Tyzenhauzai priklausę garlaiviai: „Kęstutis“ ir „Neris“. Jie plukdė krovinius, keleivius ir net vilkdavo pirklių laivus. D. Junevičius pastebi, jog nuotraukoje jų nėra, vadinas, tuo metu garlaiviai buvo išsiruošę įprastinėn dviejų dienų kelionėn į Tilžę.

„Kadro dešinėje – daug matės plūdrusis pontonų tiltas per Nemuną, jungiantis Kauną ir jau Augustavo gubernijos Aleksoto kaimelį.“ Jei norėtumėte išanalizuoti jo konstrukciją, nuotraukoje kuo puikiausiai matyti ir plaustai, ir lentos. Pagal tilto vaizdą galime net šiek tiek orientuotis laike, nes jis būdavo nutiesiamas po pavasarinio potvynio (balandžio 1-20 d.), o nuimamas tarp spalio 20 ir 25 d., kad nebūtų sugriautas ledų. Kiekvieną rytą jo farvateryje esančią dalį taip pat atidarydavo, kad netrukdytų praplaukti laivams. Fotografijos istorikas speja, jog A. Rohrbacho nuotrauka galėjo būti padaryta rugpjūčio ar rugpjūčio mėnesį. Beje, visai netrukus po Liublino unijai paminėti skirtos manifestacijos, kurių tiesiog liejosi patriotinai jausmai, „demonstravę“ istorinės Lenkijos ir Lietuvos valstybės gyvybingumą. Iškilmingiausios eitynės kaip tik ir turėjo vykti ant minėtojo tilto. Tuomet prasidėjo keistos peripetijos: meldžiantis ir giedant abiejuose Nemuno kranuose tiltas buvo išardytas valdžios pasiuntinių, nes siekta sutrukdyti eisenai, vėliau vėl atstatomas, kad

norintieji iš abiejų krantų pagaliau susitiktų. Vakare viskas baigėsi patriotinių giesmių giedotojų susirėmimais su kazokais ir netikėtu jų atsivertimu. Žodžiu, labai nerami diena.

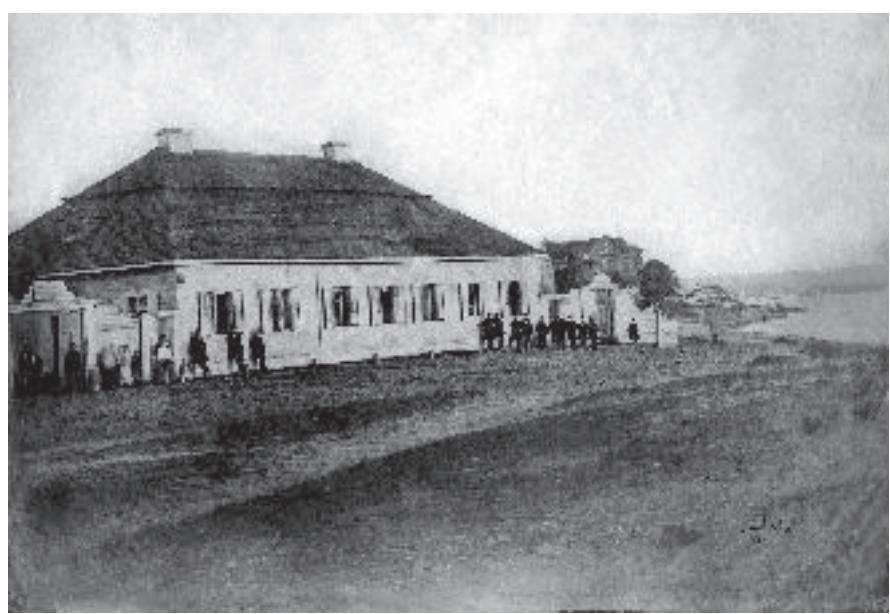
Toliau nuotraukoje net be didinamojo stiklo galima apžiūrėti Zabielos, Perkūno namus, vėliau nugriaustus Pranciškonų vienuolyno pastatus Muitinės gatvėje. Ir dar vieną kuklesnį, bet labai svarbų objektą, kurį gana išsamiai aptaria D. Junevičius. Tai šalia Vytauto bažnyčios iškilęs aukštas telegrafo laidų stulpas, pro kurį, neužkliaudę stiebų, praplaukdavo net burlaiviai. Tuo metu visą parą veikė pirmos klasės telegrafo stotis, ir taip Kauną pasiekdavo net tolimiausios žinios. Telegrafo istoriją autorui teko patikslinti, nes iki tol tyrinėtojai naudojosi tik Rusijos archyvais, o dar daugiau informacijos galima rasti firmos „Siemens und Halske“ dokumentuose.

Kitos dvi nuotraukos darytos jau ne tokiose judriose vietose. Vaizdas fiksotas iš tuometinio užmiesčio. Fotografas stovėjo dabartinėje Karaliaus Mindaugo gatvėje, maždaug ten, kur šiandien stūks „Akropolio“ prekybos centras. Šios vienos tikriausiai niekas kitas nefotografavo, galbūt ji tik yra piešta vieno prancūzų dailininko. Tačiau A. Rohrbachas čia atsidūrė neatsitiklinai. O ir tai, jog nuotraukos nebuvo įtrauktos į jokius oficialius rinkinius, rodo, kad jose atsispindi daug artimesnis, asmeniškesnis fotografo santykis su fiksuojamais objektais. Pirmame plane matyti dviejų arklių kinkytas vežimas su tame sedincių nepažįstamu asmeniu, o kiek tolėliau stovi medinis namas, ant kurio vos įmatomas užrašas liudija, jog tai geležinkelio statytojų namelis, kuriamė galbūt gyveno pats E. Cezanne'as ir kiti inžinieriai statytojai užsieniečiai. Čia knygos autorius kiek stabteli ir ties svetimšalių veikla Kaune. Pasirodo, jis buvo susijusi net su kai kuriais istoriniais įvykiais. Toliau nuotraukoje atsiveria senamiesčio vaizdai ir Aleksto gyvenvietė su neapsakomo grožio žalumoje išsi-barsčiusiais mūriniais namukais bei medinėmis žydų trobelėmis. Dar toliau, už Varsuvos plento, jau driekiasi Linksmadvaris, į kurį visi megdavo rinktis pragauti, du krantus skiria Nemunas, šioje vietoje gana seklus ir jau be laivų, ir priemiesčio pievos bei daržai... „Maždaug tokį Kauno vaizdą išvysdavo keiliautojai, artėdami prie Kauno Vilniaus plento ar atplaukdami Nemunu. Iš šios pusės Kauno bokštus pirmiausia pamatė Napoleonas Bonapartas ir kareiviai, persikelę per Nemuną.“

Paskutinioji nuotrauka su geležinkelio statytojų valdybos Kaune pastatu ir Karmelitų bažnyčia rasta vieno iš tuo metu Kaune dirbusių inžinierių archyve (Janickio rinkinyje). Iš pradžių atpažinti statinių neįpavyko dėl tuo metu dar nebuvusiu bažnyčios bokštų. Matyt, nuotraukoje užfiksuojuose žmonių būreliuose galime rasti ir darbų vadovą E. Cezanne'ą, ir knygos herojus – Prancūzijos inžinierius, išmokusi statyti tiltus anglų atrastu metodu. Tiltai Lietuvoje ištisies statyti neįprastai, todėl daugiau šito gana rizikingo būdo, kai atramos surenkamos ant kranto, o vėliau plukdomos ir statomas vandenye, nerekomen-duota kartoti. Tolimiausioje nuotraukos panoramaje matyti statomas tiltas, pagal kurio išvaizdą sprendžiamą, jog nuotrauka daryta rugpjūčio mėnesį.

Stai taip netikėtai atskleistas atradimas ir paankstintą Kauno miestovaizdžio fotografijos istoriją. V. Zatorskis, kuris dirbo gana lokalai, užleidžia vietą anksciau miestą fotografavusiam A. Rohrbachui. Pastarojo fotografijos jau priskiriamos užsakomajam ir kelionių nuotraukų žanru. Jos vertingos dėl nepriekaištingos kokybės – žvelgdami į jas galime tyrimeti tuometinį miestą. Kita vertus, fotografas puikiai atskleidė Kauno panoramą – išryškino gotikinio miesto siluetą, kurio svarbiausi, aukščiausiai bokštai išsidėstę pagrečiu, o ne susiliejo ar uždengė vienas kitą. Ir, žinoma, upė – tokia pat svarbi fotografo nuotraukose, kokia buvo ir to meto miesto gyvenime. Viskas tikslu ir intrigujamai svarbu. Ypač kauniečiams.

Parengė Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Geležinkelio statytojų valdybos Kaune pastatas su Karmelitų bažnyčia ir geležinkelio tiltu toluoje. 1861 m. rugpjūtis (?).

16 Tapatumo teritorijos

Tekinomis per Žaliakalnį

Mindaugo Julius BLOZNELIO (g. 1923 m.), mokslininko, dėstytojo, visuomenės veikėjo, vieno iš „Naujosios Romuvos“ ir savaitraščio „XXI amžius“ atkūrėjų, nenuorama vaikystė prabėgo jaukiose Žaliakalnio gatvelėse. Ir tą dieną prisiminimai, nors skaičiuojantys jau devintą dešimtį, tokie smulkmeniški ir ryškūs, tarsi vertybūnus puikiai išsilaikiusi tarpukario Kauno albumą.

***

I Kauną atsikėlėme 1927 m. pabaigoje. Iš Merkinės važiavome sunkvežimiui. Viduje, greta vairotojo, sėdėjo Tėtukas ir aš, jau keturmetis vaikis, su vos dvejų Meilute. Visa manta buvo sukrauta kėbule. Žiema, tamsu, kelias nelygus, nuolat kratė. Kažkur ties Prienais iš kėbulo iššoko virtuvės spinelė, tačiau apie tai sužinojom tik Kaune. Beje, spintelės niekas nepriglobė – tada dar svetimų daiktų negrobavo.

Didžiausią įspūdį paliko žiburių leidžiantis nuo Aleksoto kalno – artėjant prie tilto liejosi visa jų jūra ir plūdo horizontu. Tokios daugybės žiburių apsviaigintas nebeatsimenu, kaip atsiradome nuosalioje, lanku besidriekiančioje Gėlių rato gatvėje, kur viena jos puse buvo išsirikiavę vienaukščiai namukai su mansardomis.

Apsigvenome vienoje iš mansardų, į kurią vedė gana staigūs mediniai laiptai. Gal už dviejų namų mūsų gatvelę krito ilga ir plati Vyduono alėja. Ilgą laiką ji ir buvo pagrindinė ašis, aplink kurią sukosi mano kaunietaiškos dienos. Pradžioje alėja atrodė labai ilga, nors iš tiesų vienoje jos pusėje plytėjo Ažuolynas, taigi jokių pastatų nebuvavo, o kitoje stūksajo jau Nepriklausomybės laikais statyti namai, nelabai dideli, bet dažnai itin originalūs. Čia išskyrė Italijos atstovybės dviaukščių pastatų grupė – aptvertuose jų kiemuose nuolat šurmuliavo būrys vairukų ir kilmingų rudaplaukių šunų.

Italiukai, žinia, gyveno kitaip nei mes, bet savo neįprastą gyvenimą dažnai perkeldavo į kitoje gatvės puseje plytinčią Ažuolyną, taigi bendrą teritoriją, kurioje drauge su jais galėdavo bėgioti visi, kurie tik turėjo čia. Smagiausia būdavo, kai leidavo aitvarus, kurių italiukai turėjo daug bei įvairių. Žinoma, mums irgi norėjosi turėti savų aitvarų, tačiau pakakdavo ir bėgti greta. Bendrame šurmulyje čia lakstydavo ir rudaplaukiai italių šunes, puiškiai jautė žaidimo azartą, ir jų prižiūrėtojai, ir aplinkinių kiemų šunėkai.

Pavasariais į Ažuolyną eidavome rinkti sodriai priželusių rūgštinių, o kai kas – ir dar neapkartusių pienių lapų salotoms. Jų pakakdavo ir mums, ir nemažai karvių bandai, vakarais pargenamai į dabartinės K. Petrausko gatvės pradžioje stovėjusias karvides. Ta banda suteikdavo Ažuolynui gilaus kaimo įvaizdį – lėtai vaikštinėjantys gyvuliai, dulos, kurių mūkimas labai kontrastavo su vakaro gatvių apšvietimu ir grįstais šaligatviais.

Ažuolynas ypač pagyvėdavo vasarą, kai šventadieniais po jį pasklidavo uniformuoti gusarai. Įspūdingomis raudonomis kelnėmis, akselbantais papuoštais švarkais, su kardais pašonėje jie oriai vaikštinėdavo veja ar papuošdavo čia pat po me-

džiu sugulusią kompaniją, pritraukdami išimtinį merginų dėmesį. Neretai tokiomis popietėmis užgrodavo armonika, putodavo alaus, skambėdavo dainos. Gali būti, kad ne visi pasidalydavo merginų dėmesiu, bet rimtesnių susidūrimų nesigirdėjo. O mano atmintyje šios vasariškos akimirkos asocijuojasi su Saulėta švente.

Rudenį jau lapais apiberta gatve iš lėto važiuodavo koks žydelis su obuolių prikrautu vežimu ir visai gatvei garsiai šaukdavo: „Oboli, skanūs oboli!“ Iš kiemų iššokdavo susidomėję pirkėjai, vykdavo atkaklios derybos, ir štai jau pusmaišis raudonšonių traukiamas iš vežimo.

Mūsų gatvelėje autotransportas nesiroydavo – tais laikais net ir Vyduuno alėjoje jis buvo retas, todėl pravažiuojantis orus vežikas sutelkdavo visų dėmesį. Kaune taksi tada dar nebuvvo. Vieninteliis išsigelbėjimas atvažiavus į miestą su daiktais – įvaizdus, juoda oda aptrauktas vežimas. Keleiviai sėdėdavo ant aukštos minkštos sėdynės, kurią pasiekdavo šone įtaisytu laiptuku. Lyjant lietui būdavo pakeliamas gaubtas, šiaip jau sulankstytas už sėdynės. Net ir atsiradus mieste taksi, vežikai laikėsi iki pat karo.

Kita specifinė Kauno transporto priemonė buvo „konkė“ – savotiškas tramvajaus pakaitalas, arklį traukiamas dengtas vagonėlis, riedantis bėgiais, paklotais nuo Geležinkelio stoties iki Rotušės Vytauto prospektu, Laisvės alėja ir dabartine Vilniaus gatve. Tačiau gyvenant Gėlių ar vėliau Minties rate mums tai nebuvvo aktualu.

***

Po metų persikėlėme į panašią mansardą Minties rate, ir čia atsirado kitų kaimynų: toje pačioje mansardoje gyveno tuo metu jau populiarus žur-

nalistas, žurnalo „Mūsų Vilnius“ redaktorius Vincentas Uždavinyis. Nors ir aukšto ūgio, jis buvo labai viorus savo skubiuose darbuose ir stačius mansardos laiptus įveikdavo pora šuolių. Bandymai juo pasekti man dažnai baigdavosi gana skausmingai, nes laiptų kraštai buvo padengti skarda.

Gretimos P. Vaičaičio gatvės kampe veikė nedidelė maisto prekių parduotuvė, kurios savininkas Dédéle, savanoris ir kovų su bolševikais partizanas, buvo geras Tėtuko pažįstamas iš Pirmo pulko laikų. Ta parduotuvė buvo Dédelės veiklos, vėliau atvedusios jį į vieną stambiausią lietuvių rangovų milijonierių, pradžia. Dédelė buvo našlys su trimis vaikais. Vyriausasis Pranas – vos metais už mane vyresnis, ir ten tarp mūsų užmezgusi draugystė liko visam gyvenimui.

Didelis įvykis – pradėjau lankyti vaikų darželį, įsikūrusį tos pačios P. Vaičaičio gatvės name mansardoje. Čia jau įgijau daug draugų, su kuriais bendraujant plėtėsi akiratis. Darželyje dirbo pagyvenusieji vedėja, rodos, p. Lechavičienė, ir pora jaunu auklėtojų, kurios stropiai nukreipdavo mūsų energiją į įvairius užsiėmimus. Poromis susikabinę žygiuodavome į Vytauto parką, kur mums leisdavo pasiausti – žaisti sviediniu ar „šuniukais“. Rudenį ten prisirinkdavom spalvotų klevo lapų, gilių ir kaštonų – tai buvo medžiaga įvairiems darbeliams, kartone klijuojamoms kompozicijoms kurti.

Smagiausia būdavo dideliame kambaryste rikiuote žingsniuoti laukiant pietų. Ir dabar prisimenu mūsų dainuojamą „Marš, marš, kareivėliai“ melodiją mano mėgstamiausios sriubos su frikadelėmis kvapų fone.

Visi siaubingai bijojome fotografo, kuris retkarčiais pasirodydavo su specialia įrangą, sukeliančia akinamą magnijaus šviesą, ir nekantriai laukdavome gusarų orkestro, mat vedėjos vyras buvo

1929 m. Kalėdos vaikų darželyje. Antroje eilėje trečias iš kairės – Mindaugas Julius Bloznėlis, pirmoje eilėje trečia iš dešinės – jo sesuo Meilutė Ona.

gusarų pulko orkestro kapelmeisteris ir bent porą kartų per metus surengdavo koncertą mūsų darželyje.

Po metų darželis persikėlė į dabartinę K. Petrausko gatvę, netoli P. Vileišio aikštės. Tada aikštė plėtėjo dabartinių Aukštaičių, Aušros ir K. Petrausko gatvių ribojamame plote ir kampu susisekdavo su gusarų kareivinėmis. Šioje aikštėje vykdavo gusarų pratybos, o iškilmių dienomis – ir kariniai paradai. Būdavo smalsu žiopsoti į įvairius kovinius pratimus, kurių metu raitelis jodamas kardu nukirsdavo rykštęs, persimesdavo po arklio pilvu ir iš ten šaudydavo.

Dar įdomiai būdavo valstybės šventėse, kai pilna aikštė prisirinkdavo įvairių karių dalinių: pėstininkų, gusarų, artilerijos, o vadovai raiti lydėdavo karietą su paradą pasitinkančiu Prezidentu. Karininkų arkliai visaip reaguodavo į orkestro maršą – kartais patys „šokdavo“, kartais muistydavosi, todėl prireikdavo ypatingų įgūdžių bei sugebėjimų jiems suvaldyti.

Labai gražiai atrodydavo gusarų pulkas, kai keliolikos metrų ilgio vienos spalvos arklių eiles keisdavo kita spalva, ir visa tamaijudanti rikiuotė su kardais arba ietimis skubėdavo pro aikštės pakraštyje susibūrusius svečius.

***

1930 m. minėjome Vytauto Didžiojo 500-ąsių mirties metines. Sakyti, kad ši istorinė data mane itin paveikė, būtų nesąžininga, tačiau kai kurie vaizdai gyvi iki šiol.

Pirmausia – vasarą vykusi Žemės ūkio ir pramonės paroda, išsidėsčiusi miesto pusėje įsiréžusioje Ažuolyno dalyje. Čia būta gausybės žemės ūkio agregatų: garninių, dyzelių varomų saviegių kuliamųjų, fuchtelių, arpų, traktorių – tarpėjo vienas kalnas.

Pilna gyvulių – stambiakanopij ardenų, žvilgančių greitakoju trakėnų, žemaitukų. Taip pat ir galvijų: olandiškų juodmargių, šėmu fiunų, veislinių jaučių galingais sprandais, avių. Man įdomiausia – meilių įvairiaspalvių triušių.

Netoli, Parodos gatvės šlaite, stovėjo, mano akimis, tikrų tikriausia pilis, kurioje galėjai gauti puodelį su Vytauto atvaizdu.

Vis dėlto stipriausią išpūdį paliko jau rudenio

Bloznelių šeima 1930 m. prie Tėtuko pastato namo
P. Višinskio gatvėje.

prietemoje vykusio renginio fragmentas, kai iš Ažuolyno traukianti šarvuotų raitelių eisena lėtai leidosi Parodos gatvė. Čia Kestutis, – man rodė raguotu šalmu, kaili per petį persimetusį riterį. O čia Algirdas, čia Vytautas – metaliniaiši šarvais, plunksnuotu šal-

kai, tad į lietuvišką bažnyčią neskubėjo...

Beveik priešpriešais, kitoje gatvės pusėje, stovėjo ilgas arklidžių pavidalo pastatas – kino teatras „Banga“, prie kurio pavakariais šurmuliudavo ne per daug pavyzdingo elgesio publiką, ir nors buvo labai smalsu, ten man eiti buvo uždrausta.

Mažiau nei puskilometrį P. Višinskio gatvė paejės į šiaurę, atsidurdavai prie didelio tvenkinio, į kurį subėgdavo vanduo iš įvairių aplink išsidėsčiusių kanalų. Žiemą šis vandens telkinys tapdavo smagia čiuožykla. Kalbėta, kad tvenkinys ir aplink esantys kanalai yra carinės valdžios aukšto valdininko Kaminsko nuosavybė, todėl aplinkiniai jį vadindavo Kaminka. Šis žalias plotas pamazū nyko – šiandien jį primena tik apskritimu išplintusi erdvė.

I darželi Aukštaičių gatvė eidavome dviese su mažaja sesute. Toje vietoje, kur dabar Kauko laiptai, iki pat gatvės žiojėjo gili griova, kuri mums atrodė kaip kokia plėškų landynė. Tačiau rimtas pavoju laukė jau už griovos – ten, viename Aukštaičių gatvės namo kieme, laikėsi didelis Baltas gaidys. I Kauną atvažiavęs dėdė matė, kaip šis, užskridės ant praeinančios moters viršugalvio, iškibės nagais kapojo jai veidą. Tik su vargu jo pavykę atsikratyti. Taigi mes irgi bijojome to plėšraus paukščio. Vėliau mus perkėlė į artimesnį darželį Aušros-Aukštaičių gatvių kampinio namo mansardoje, kur jokie pavojai nebegrėsė.

O aplinkui sparčiai vyko statybos, ir greit varlių kurkimasis liko tolima pasaka.

Mindaugo Juliaus
BLOZNELIO asmeninio
archyvo nuotraukos

Šalia namo P. Višinskio gatvėje plytėjės tuščias sklypas virsdavo vaikų žaidimų aikštė.

mu raitelis. O antai Birutė – plevėsuojančiu apsiaustu, ant balto žirgo. Kiekvieną vilkstinės raitelį iš abiejų pusiu lydėjo du palydovai su deganciais fakelais. Visa tai rudens sutenose regėjos apgaubta dulksvu mistikos šleifu, ir jau sunku buvo perprasti, kas čia suvaidinta, o kas tikra. Man tada visi mūsų istorijos didvyriai atrodė realūs išgyvenamo laiko dalyviai, ir šis ryškus vaikystės prisiminimas neišbluko iki šiol.

***

1930 m. mes persikėlėme į naują dvi aukštų medinį namą, kurį Tétukas pasistatė pardavęs gautą valstybės paramą, jam skirtą kaip savanoriui-kūrėjui, ir paskolinęs pinigų iš banko.

Mūsų namas stovėjo atkarpoje tarp Aukštaičių ir Žemaičių gatvių. Be netoli Žemaičių g. esančių dirbtuvų (gal legendinio cepelino, neva laikyto šiaime rajone Pirmojo karo metais, įrangos likučių), daugiau šioje atkarpoje namų nebuvvo. Atrodo, ir pati gatvė dar buvo negrįsta, tačiau gretimi sklypai išraižyti giliais, matyt, drenažo grioviais, kurių vandenye knibždėjo gausybė varlių. Nuo jų galingo kvarkimo net užmigtis būdavo sunku.

Nuo pat pradžios, t. y. nuo Ukmergės plento (taip tada vadinosi Savanorių prospektas) einanti Aukštaičių gatvė buvo apaugusi didžuliais topialiais. Joje, netoli P. Višinskio gatvės, didelį sklypą su mažu namuku pakraštyje nupirko Dédėlė, ir taip mes su Pranu galutinai tapome artimais kaimynais.

Visai netoli Aukštaičių gatvės kampo stovėjo nedidelis medinis pastatas – nesenai įkurtos Prisikėlimo parapijos bažnyčia. Čia energingai dabavosi kunigas Feliksas Kapočius. Pradžia buvo sunki – tik Ukmergės gatvės pakraščiu driekėsi mediniai namukai, o jų savininkai dažniau kalbėjo lenkiš-

ka, tad į lietuvišką bažnyčią neskubėjo... Beveik priešpriešais, kitoje gatvės pusėje, stovėjo ilgas arklidžių pavidalo pastatas – kino teatras „Banga“, prie kurio pavakariais šurmuliudavo ne per daug pavyzdingo elgesio publiką, ir nors buvo labai smalsu, ten man eiti buvo uždrausta.

Mažiau nei puskilometrį P. Višinskio gatvė paejės į šiaurę, atsidurdavai prie didelio tvenkinio, į kurį subėgdavo vanduo iš įvairių aplink išsidėsčiusių kanalų. Žiemą šis vandens telkinys tapdavo smagia čiuožykla. Kalbėta, kad tvenkinys ir aplink esantys kanalai yra carinės valdžios aukšto valdininko Kaminsko nuosavybė, todėl aplinkiniai jį vadindavo Kaminka. Šis žalias plotas pamazū nyko – šiandien jį primena tik apskritimu išplintusi erdvė.

I darželi Aukštaičių gatvė eidavome dviese su mažaja sesute. Toje vietoje, kur dabar Kauko laiptai, iki pat gatvės žiojėjo gili griova, kuri mums atrodė kaip kokia plėškų landynė. Tačiau rimtas pavoju laukė jau už griovos – ten, viename Aukštaičių gatvės namo kieme, laikėsi didelis Baltas gaidys. I Kauną atvažiavęs dėdė matė, kaip šis, užskridės ant praeinančios moters viršugalvio, iškibės nagais kapojo jai veidą. Tik su vargu jo pavykę atsikratyti. Taigi mes irgi bijojome to plėšraus paukščio. Vėliau mes perkėlėme į artimesnį darželį Aušros-Aukštaičių gatvių kampinio namo mansardoje, kur jokie pavojai nebegrėsė.

O aplinkui sparčiai vyko statybos, ir greit varlių kurkimasis liko tolima pasaka.

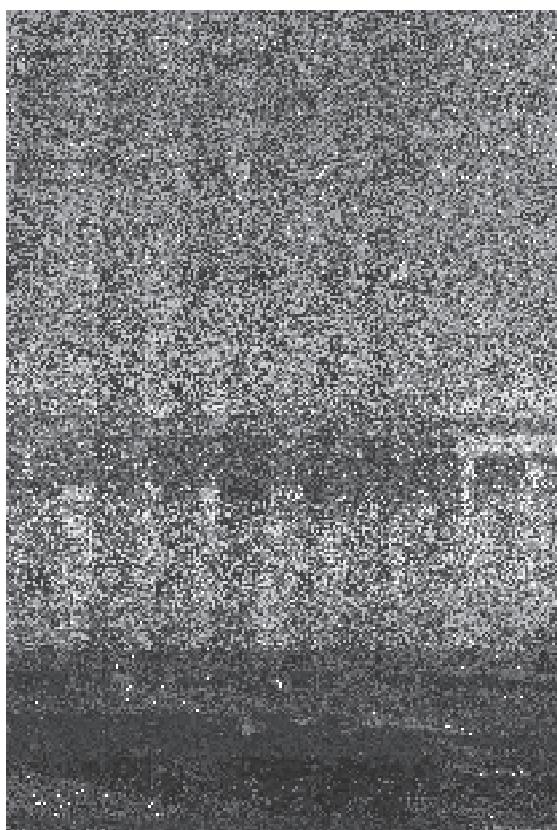
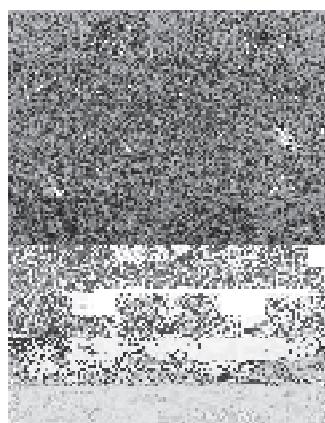

18 Tapatumo teritorijos

Pažistamas ir vis dar mažai pažintas Molėtų kraštas – kupinas paprastų ir nepaprastų žmonių, pribarstytais gausybės ežerų, menančiu Lietuvos ledynmetį, priaugines miškų ir sodrios istorijos. Visa tai sudėta ir aprašyta leidinyje „Molėtai 625: žmonės, istorija, gamta“ (2012), skirtame krašto suakčiai – 625 metams nuo pirmojo Molėtų vardo paminėjimo.

Knygos tiražas jau seniai sutirpo, todėl nesuskubusiejiems jos įsigytį siūlome ištrauką apie nedidelę, bet reikšmingą Molėtų istorijos dalelę – Arnioniu dvarą, garsėjusį savo puošnumu ir ypatingais šeimininkais.

Vaidotas ŽUKAS

Dvaras, kuriame gyveno grafai, žuvininkai ir kabareto dainininkės

Arnionys – vietovė ir dvaras – yra lyg pusiasalyje, apsuptame Arino, Pravalo ir Spenglo ežerų. X-XIII a. šios žemės įėjo į rytu baltų teritoriją, vadinamą Nalšią, valdomą legendinio Dausprungo palikuonių. XIII a. Nalšios kunigaikštystė buvo viena iš pagrindinių žemų, kurią kartu su Deltuva, Sėla, Dainava, Semba bei kitomis kunigaikštystėmis karalius Mindaugas sujungė į LDK.

1498 m. kunigaikštis Aleksandras fundavo bažnyčią, čia kelis šimtus metų veikė ir protestantų maldos namai. Nuo XV a. pro Arnionis įėjo svarbus kelias iš Vilniaus į Molėtus ir Daugpili. XVI a. pradžioje Arnionų dvaras valdė Andrius ir Jurgis Nasilovskiai. 1528 m. vasarą jie pardavė dvarą Jurgui Radvilai, vėliau šias žemes turejo Mikalojus Radvila Rudasis – Barboros Radvilaite brolis. Jo dukra Ona Radvilaite-Kiškinė-Sadkauskienė 1596 m. jas dovanovo jėzuitams. Kaip rodo jėzuitų dokumentai, tvenkiniai ir užtvankos šalia Arino ežero ir Arinos upelio buvo intensyviai naudojami ir nuolat modernizuojami.

Arnionių suklestėjimas siejamas su Kostrovickiais, čia įsikūrusiais XVIII a., kai Grybėnų seniūnas Mykolas Kostrovickis dvarą pirko iš M. Špirkos, o iš Joniškio jėzuitų išsinuomojo Bebruso ir Stirių dvarus su 80 sodybų. M. Kostrovickis buvo renkamas į labai svarbias ir įtakingas Vilniaus pavieto žemės ribų teisėjo pareigas.

Nors Arnionių dvaro rūmų architektas dar nėra tiksliai nustatytas – tai galėjo būti Laurynas Stuoka-Gucevičius, Martynas Knakfusas ar kiti, ši aplinkybė nemenkina dvaro rūmų istorinės ir architektūrinės vertės.

1821 m., kai mirė M. Kostrovickis, Arnionis pavyllėjo jo sūnūs Kajetonas ir Adomas Kostrovickiai. Kajetonas dvarą paliko sūnumus Aleksandrui ir Mykolui, kurie abu buvo 1831 m. sukiliimo dalyviai, bet suėmimo išvengė. Adomas Kostrovickis vėliau nusisalino nuo Arnionių valdymo. Jo vaikai po 1863 m. sukiliimo buvo ištremti, sūnus Mykolas pasitraukė į užsienį, gyveno Sankt Peterburge, Vienoje, Romoje.

Prancūzų poeto Guillaume'o Apollinaire'o (1880-1918) gyvenimo tyrinėtojai svarsto versiją, kad vie-

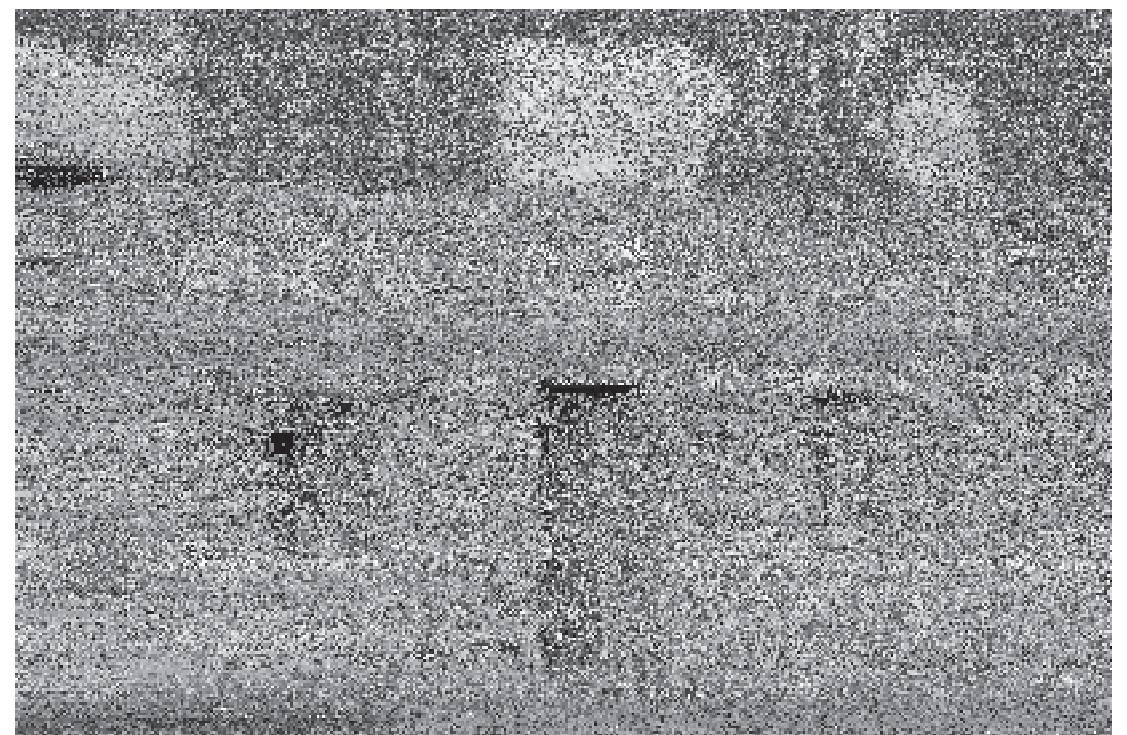
na iš Mykolo dukterų galėjo būti jo motina. Tikroji poeto pavardė – Kostrovickis. Tiksliai žinoma, kad G. Apollinaire'as buvo nesantuokinis Angelikos Kostrovickos sūnus, gimęs Romoje 1880 m., o Angelikos tėvas – Mykolas Kostrovickis iš Lietuvos.

Brolį Kostrovickių laikotarpiu Arnionų dvarui priklausė 32 ežerai bei didžiuliai spygliuočių miškai, kuriuose nuolat medžiota, o miškas kertamas ir upėmis plukdomas į Vilnių. Miškuose buvo kuriami medkirčių kaimai. Dvaro sodyboje stovėjo 20 pastatų, driekėsi sodas su 500 vaismedžių, veikė keli maliūnai. Prie jų buvo lentpjūvė ir bravoras, kur per metus išvarydavo iki 1000 kibirų degtinės, parduoda-

mos dvaro smuklėse. Daug žemų nuomojo bajorai, tvenkiniuose buvo gausu žuvies.

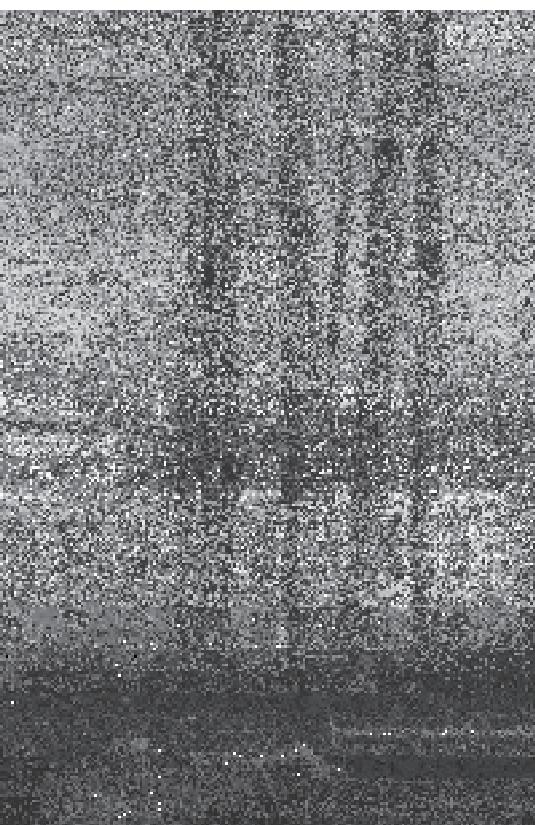
1858 m. Arnionis pirkė Trakų Vokės dvaro savininkas Jonas Vytautas Emanuelis Juozapas Tiškevičius (1831-1892). Tačiau prasidėjęs 1863 m. sukilimas, o po jo represijos bei žemų nusavinimai labai nusmukdė dvaro ūki. 1864 m. dvaro sodininkas netyciai sukėlė gaisrą – sudegė oranžeriaja su 300 ananasa medelių, malūnas ir lentpjūvė.

1865 m. Arnionis perėmė valstybės iždas. Čia apgyvendinta caro žandarų komanda, kuri eikvojo dvaro turtą, pardavinėjo gyvulius. Ilgainiui J. V. Tiškevičiui pavyko susigrąžinti ir Trakų Vokės, ir Arnionių

Iki šiol dvaro teritorijoje yra išlikę akmeniniai karceriai kaliniams ir dvaro nepaklusniesiems.
S. PAŠKEVIČIAUS nuotrauka

Tapatumo teritorijos 19

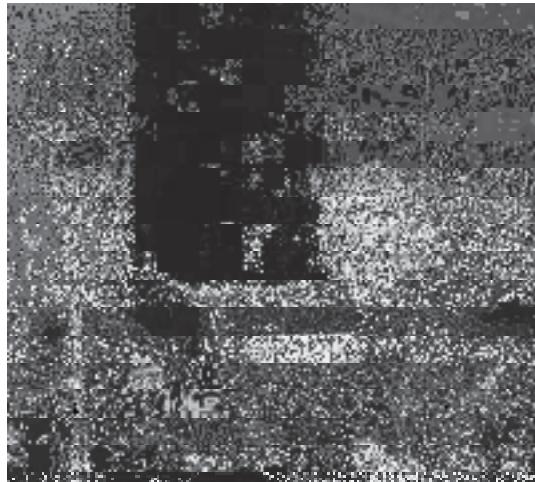
Lietuvos ankstyvojo klasizmo šedevras, kurio projektas priskiriamas Laurynui Stuokai-Gucevičiui.

Šiuo metu Arnionų dvaras yra privatus, profesionaliai restauruojamas. V. ŽUKO nuotrauka

dvarus. Manoma, kad tai labiau jo jaunos žmonos, gražuolės Izabelės Tiškevičienės, nuopelnas. Visi Lietuvos didikai ir bajorai ignoravo į Lietuvą atsiųstus rusų valdininkus ir vengė dalyvauti visuomeniniam gyvenimui, o I. Tiškevičienė susidraugavo su naujojo Vilniaus gubernatoriaus I. Potapovo žmona Jekaterina, kilusia iš kunigaikščių Obolenskių. Izabelė aktyviai prisidėjo prie gubernatorienės labdarings veiklos, lankydavosi rusių ponii vakarėliuose ir nusipelnė gubernatoriaus palankumo. Todėl J. V. Tiškevičiui buvo grąžinti beveik visi nusavinti dvarai ir net patvirtintas grafo titulas.

Didysis bitininkas ir žuvininkas Mykolas Kazimieras Girdvainis

XIX a. pabaigoje Arnionų dvaro ir tvenkinį nuomininkas buvo Lietuvos žuvininkystės pradininkas, Paryžiaus mokslo akademijos narys, talentingasis žuvu ir bičių specialistas Mykolas Kazimieras Girdvainis (gimė 1841 m. Vilniuje, mirė 1925 m. Kražių vls.).

Hanka Ordonówna Vilniaus radifone 1927 m.
Nuotrauka iš <http://tadeuszczernik.wordpress.com>

Mykolas Kazimieras Girdvainis.
*Nežinomo autoriaus piešinys
iš V. GEČIO archyvo*

Šis žemaičių bajoras gamtos mokslus studijavo Lenkijos, Vokietijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Liuksemburgo universitetuose.

1873 m. pasaulinėje kultūrinių augalų ir sėklų parodoje Vienoje už pateiktus eksponatus M. K. Girdvainis pelnė aukščiausią apdovanojimą. 1875 m. jis išleido „Bitės anatomijos“ atlasą su savo piešiniais, už kurį Paryžiuje gavo aukso medalį. Kitamet surengė pirmą Lietuvoje mūsų gėlyjų vandenų bei jūrų (Baltijos ir Juodosios) gyvūnijos parodą Šiauliuse, pateikė žvejybos ir žuvivaisos īrankių rinkinį, už kurį vėl buvo ivertintas aukso medaliu. Jis dirbo Britų muziejuje ir Londono akvariume. Keliomis kalbomis išleido veikalą „Žuvų patologija“ (1877), pelniusią Prancūzijos premiją. 1885 m. surengė didelę žuvininkystės parodą Varšuvoje, o pasaulinėje parodoje Londone išteigė žuvybos skyrių. 1870 m. vokiečių valdžia jį pakvietė įveisti lašišas Reino upėje. M. K. Girdvainis tyrinėjo ungurių migracijas iš Atlanto vandenyno į Prancūzijos Somos upę. Lietuvos

je, Lenkijoje, Ukrainoje išteigė net 350 žuvininkystės ūkių, buvo išrinktas daugelio Europos universitetų ir draugijų garbės nariu.

M. K. Girdvainis nuolat pabrėždavo esąs lietuvis, bet, anot amžininkų, turėjo lenkę žmoną Luciją – gražią, išdidžią, tačiau valdingą, važinėjusią tik karieromis (sovietmečiu, 1948 m., išežta į Sibirą). Antroje gyvenimo pusėje su šeima įsikūrės žmonos giminei priklausiusiame dideliame Išlyno dvarre, M. K. Girdvainis garsėjo demokratiškomis manieromis. Svajojo Lietuvoje sukurti klestintį vidaus vandenų žuvininkystės ūki. Jo išplėsti Arnionų dvaro tvenkiniai veikia iki šiol, nors, pasak specialistų, „daubar yra vieni silpniausiai Lietuvoje“.

Hanka Ordonówna-Tiškevičienė

1920 m. spaļį Arnionų apylinkę okupavo generolo Liucjano Želigovskio daliniai. Naujas dvaro istorijos etapas siejamas su 1930 m., kai jį Tiškevičių šeima atidavė jaunesniam sūnui Mykolui Zigmantui (1903-1974), jam prieš šeimos valią vedus Vilnius ir Varsuvos operečių bei kabareto žvaigždė, dainininkę ir poetę Hanką Ordonówną (g. 1902, tikroji pavardė Maria Anna Pietruszyńska). Jaunéliui šeima nutarė atiduoti apleistą Arnionų dvarą, tačiau nušalinti nuo kitų Tiškevičių dvarų ir turtų paveldėjimo. Atvykės į Arnionis, jis rado rūmus šaltus ir nugyventus.

Dvarą, kaip būsimą šeimos lizdą, poetinių ir muzikinių ambicijų turintis M. Z. Tiškevičius pradėjo tvarkyti pasikvietęs žymų architektą Leopoldą Dygatą. 1931 m. pavasarį po vestuvių M. Z. Tiškevičius čia atsivežė savo žmoną. Kitai nei Vilniaus aristokratatai, paprasti Arnionų gyventojai jaunavedžių porą priėmė ir pasveikino labai širdingai. M. Z. Tiškevičius parašė daug dainų, kurias atliko H. Ordonówna.

1940 m., po sovietų okupacijos, abu Tiškevičiai buvo suimti NKVD, įkalinti Lubiankoje. H. Ordonówna ištremta į lagerį Uzbekistane, M. Z. Tiškevičius – į Sibiro gilumą. Vėliau H. Ordonówna rūpi nosi lenkų tremtinį vaikų pervežimu iš sovietinės Rusijos į Indiją. Ir pati ten išvyko. Mirė nuo džiovos Beirute 1950 m. M. Z. Tiškevičius, grįžęs iš Sibiro, dirbo Lenkijos diplomatinėse misijose.

Hanka Ordonówna ir grafas Mykolas Zigmantas Tiškevičius vestuvių dieną 1931 m. Nuotrauka iš <http://tadeuszczernik.wordpress.com>

Vilniuje 1939-1940 m. teatro „Pohulianka“ išleistas programos bukletas.
Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus nuotrauka

20 Teatras

Čia susitinka lėlės ir vaikai

Kauno lėlių teatro lėlės dažnai iškeliauja į miestą.

Atkelta iš 13 p.

Todėl prie dejonių ir aimanų choro, taip garsiai girdimo aplink, prisiadėti nemirime. Būtent mes privalome susikurti pasaulį, kuris būtų atsvara kasdienybės sunkumams. Šią misiją atliekame jau 55-erius metus. O tokiam darbui tinkami tik menininkai keistuoliai, kurie kūrybinį rezultatą priima kaip didžiausią atpildą.

Džiugu, kad atsiranda ir labai kūrybingų jaunų aktorių, kurie visiškai įsiliejo į kolektyvą. Jie be galio nori dirbti, vaidinti jau dabar, nes tai – jų laikas. Kita vertus, stengiamės palaikyti ryšį ir su scenos veteranais. Jie teatrui atidavė visą gyvenimą, todėl už jo sienų jaučiasi sugnuždyti ir nereikalingi. Bendravimas jiems suteikia jėgų gyventi.

– Teatras yra akimirksnio menas, todėl išsaugoti prisiminimus ypač sunku. Kaip tai sekėsi daryti jūsų teatre?

– Kelių nuostabių žmonių dėka mums pavyko labai daug išsaugoti. Sovietmečiu galiojo įstatymas, reikalaujantis sunaikinti visą nevaidinamo

spektaklio rekvizitą. Tačiau teatre atsirado žmonių, kurie rizikavo ir visa tai išsaugojo savo butuose, teatro palėpėse. Išlaikėme net pirmųjų spektak-

Legedinė „Zuikių mokykla“.

lių lėles. Kiekvienas aktorius turi aplanką, kuriame fiksuojama visa jo kūrybinė veikla. Gal iki 1995 m. buvo pildomas ir V. Ratkevičienės pradėtas žurnelas. Jame aprašytas kiekvienas mažmožis: kaip reagavo publika, kada netikėtai dingo šviesa ir t. t. Kaip paprastais sunkvežimiais mėnesiams buvo išvažiuojama į gastroles kaimuose, ten gyvenama paprastose sporto salėse, čia pat gaminamas maistas. Perskaitės jį gali kuo puikiausiai atkurti to meto atmosferą. Dabar mes labai išlelepę, beatodairiško aukojimosi, kuris buvo toks ryškus tuomet, jau nelikę.

– 2011 m. festivalis – išpudingas teatro istorijos įvykis, tačiau šiai metais vėl surengėte šventę. Kokia ji buvo?

– Prieš šį festivalį gal kiek pritrūko laiko rimtesnėms finansų ir spektaklių paieškoms. Jei nėra pakankamai lė-

šų, niekaip neprisikviesi rimių, pasaulyje žinomų trupių, žvaigždžių. Tačiau laukti negalėjome, nes teatras švenčia reikšmingą sukaktį, o festivalis jau taip pat dvidešimtasis, todėl labai norėjosi jį surengti. Geresnės dovanos šia proga sugalvoti ir negalėjome, nes tai sena teatro tradicija, prasidėjusi per vieną iš gimtadienių.

Taip festivalis „Sypsos lėlės ir vaikai“ įvyko be pritrenkiamų žvaigždžių, bet, mūsų nuostabai, buvo labai mielas, šiltas ir įvairus. Todėl ne atėmė jėgas, o jų pridėjo. Dalyvavo vienuolika teatrų ir tik trys svečiai iš artimiausių kaimyninių šalių. Pirmoji diena tradiciškai buvo atiduota iš regionų suvažiavusiems moksleiviams. Jų azartas ir nuoširdumas žavū žiūrovus, o jiems pasirodyti profesinilioje scenoje tarptautinio festivalio metu – netikėtinis išpudis. Likusios trys dienos skirtos profesionalams. Lietuva turi ne tiek jau mažai teatrų ir net du iš jų – valstybiniai. Kadangi šį statusą pirmieji gavo kauniečiai, Vilnius negalėjo atsilikti, todėl taip pas mus ir nutiko. Galbūt šiandien nesugebame ivertinti, tačiau miestui turėti gerą lėlių teatrą be galio svarbu. O valstybinio teatro statusas mus ir ipareigoja, ir leidžia kurti tokius spektaklius, kokių sau negali leisti miesto, municipaliniai teatrai. Todėl šias viltis ir lūkesčius stengiamės pa-teisinti.

„Eglės – žalčių karalienės“ repeticijoje.

**Kalbėjosi Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Kauno valstybinio lėlių teatro archyvo nuotraukos**

„Nemunas“ rekomenduoja

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube – „Goja“

Antradienė, birželio 4 d., Kitokio kino klube žiūrėsime išpanų režisieriaus Carloso Sauros sukurta biografinę dramą „Goja“, pasakojančią apie paskutinį Francisko Gojos gyvenimo laikotarpi, kuri genialus išpanų tapytojas ne savo valia praleido gerais vynais garsėjančiam Prancūzijos mieste Bordo.

Apie Gojos gyvenimą ir kūrybą matėme kelis filmus. Vyresnės kartos žiūrovai, be abejo, dar mena šeštojo dešimtmecio amerikietišką melodramą „Apnuoginta macha“, kurioje dailininko mūzų ku-

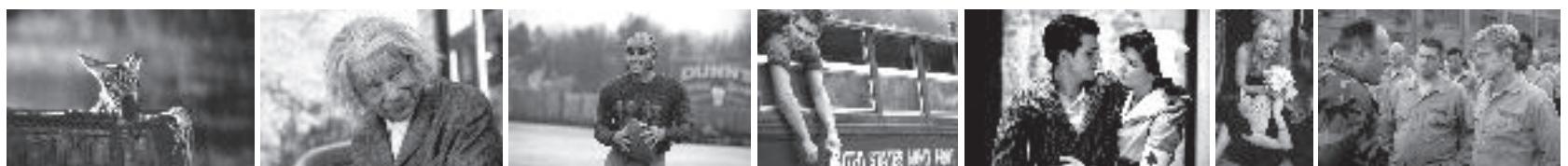
nigaikštiene Albą suvaidino aktorė Ava Gardner, prieš pussimtį metų nusipelniusi gražiausios pasauly moters titulu.

2006-aisiais matėme režisieriaus Milošo Formano filmą „Gojos šméklos“, kuriame maištingajį taip toju suvaidino Stellanus Skarsgardas. Bet, ko gero, mums mieliausias filmas „Goja, arba sunkus pažinimo kelias“ pagal rašyto Lione Feuchtwangerio romaną, sukurtas 1971 m. Vokietijoje, nes Jame pagrindinių vaidmenų atliko Donatas Banionis.

Į prancūzų Bordo Francisko Goja buvo privers-

tas bėgti nuo karaliaus Ferdinando VII neapykantos ir šventosios inkvizicijos keršto. Kartu tai – jaudinant, baugti ir mistiškai paslaaptinga kelionė po garsiojo dailininko drobių, graviūrų bei prisiminimų pasauly. Viskas, kas liko senatvės ir negailėtingos ligos kamuojamam genijui, tai jo paveikslų herojai ir audringo gyvenimo prisiminimai. O mintimis Goja (aktorius Francisco Rabalis) dažnai grįžta į vakarą, kai, skambant ugningam flamenkui, jis pirmą kartą pamatė nuostabaus grožio moterį – hercogienę Albą (aktorė Maribel Verdu).

Savaitgalis prie televizoriaus

Apie karą rimtai ir su šypsena

Savaitgalio TV kino kaleidoskopas prasideda mielu filmu „Zebriukas Dryžius“ (penktadienis, 19.20 val., TV3), kuris prie ekranų suburs šeimyninę auditoriją. Klajojanti cirko trupė, sugedus vienam karavano sunkvežimiui, neplanuoto sustojimo vietoje palieka krepšį su zebriuku. Mažylį suranda netoliess gyvenantis žirgų treneris ir jo dukrelė. Mergaitėi dryžuotas padarėlis taip patinka, kad ji įsigeidžia pasilikti zebriuką.

Niekam ne paslaptis, kad žmonės, pažinoję Albertą Einsteiną, garsiosios reliatyvumo teorijos autoritę laikė keistuoliu. O „Intelektualo“ (penktadienis, 01.35 val., TV3) autoriai jį padarė dar ir ekscentriškos komedijos herojumi. Pasislėpęs nuo persekiotojų, A. Einsteinas apsigyvena Niū Džersyje, kur gražiai ir protingai giminaietei Ketrinai padeda išspręsti sunkią gyvenimo lygtį. Mergina susižiedavusi su stuobriu psichologu, o ją beprotiškai myli romantiškas mechanikas Edas Voterisas. Kaip manote, koki jaunikį Ketrinai rekomenduos genijus Einsteinas (jį valiukiškai suvaidino Walteris Matthau)?

Puikiai žinome, kad populiarūs aktoriai Renee Zellweger ir George’as Clooney mėgsta filmuoti retro filmuose. Nesenai abu publikos numylėtiniai susitiko romantinėje komedijoje „Odinės galvos“ (šeštadienis, 21.00 val., TV1), kurią žiūrėdami pasinėsime į 1925 m. atmosferą. Nenuorama Dodžas Koneolis (jį suvaidinęs G. Clooney yra ir filmo režisierius) ryžtasi suburti geriausią Amerikoje futbolo komandą. Bet pasiekimais naujoji ekipa niekaip negali pasigirti. Ir tai suprantama – komanda suburta iš keistuolių ir nevykelių, kuriems būtinai reikalingas stiprus lyderis.

Kartą „Odinių galvų“ gretas papildo „Kulka“ pramintas karas didvyris Karteris Rutherfordas.

Atsiranda viltis, kad amžinai pralaiminti komanda pagaliau išbris iš užkeikto nesėkmės rato. Tačiau su nauju žaidėju Dodžas gauna ir begalę visai neplanuotų bėdų.

„Tigrų šalimi“ (šeštadienis, 22.40 val., Lietuvos ryto TV) režisierius Joelas Schumacheris pavaidino tą Amerikos vietą, kurioje prieš keturis dešimtmecius buvo įrengta paskutinio etapo mokykų bazė. Iš jos gerai parengti JAV kariai vyko tieisiai į Vietnamo pragarą. Ne visi šioje „tigrų šalyje“ pavirsdavo bejausmėmis žudymo masinomis. Filme spejame artimiau susipažinti su nemažu jaunuolių būriu, kuriame išsišikiria į jokius rėmus ne norintis tilpti keistuolis Rolandas Bozas (aktorius Colinas Farrelas).

Garsus amerikiečių rašytojas Ernestas Hemingway’us skaitytojams dažniausiai asocijuojasi su vėlyvais klasiko portretais, kurie buvo tiesiog priviloma sovietinio inteligenčio knygų spintos puosmena. Sunku įsivaizduoti, kad šis tvirtas it uola žilabarzdis, nuostabiai panašus į vėjų nugairintą jūrų vilką, jaunystėje galėjo būti romantiškas lengvabūdis. Būtent tokį filme „Meilėje ir kare“ (sekmadienis, 13.50 val., LNK) jį parodo britų režisierius seras Richardas Attenboroughas.

1918 m. jaunas reporteris E. Hemingway’us atvyksta į Italiją ir pasiprašo į pirmąsias fronto linijas. Nespėjės kovos lauke pasižymeti jokiais žygarbais vaikinas sužeidžiamas ir atsiduria ligoninėje. Čia jis ir sutinka savo pirmają meilę – Raudonojo Kryžiaus seselę Agnes fon Kurovski, kurios dėka išvengė kojos amputavimo. Nepaisant amžiaus skirtumo (Ernestas tuomet buvo aštuoniolikos, o Agnes aštuneriais metais vyresnė), juodu susieja astringas, bet neilgai trukęs karas lauko romanas.

Apie išradinges batalijas meilės fronte pasako-

ja komedija „Nuotakų karai“ (sekmadienis, 20.00 val., LNK), kuri galėtų vadintis „Kaip nurungti geriausią draugę?“ Šis filmas visų pirma adresuojamas jaunoms panelėms, nes joms iš visų karū įdomiausia tie, kurie įsiplieskia vestuvių išvakarėse.

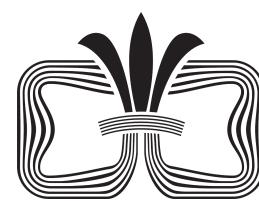
Nuo mokyklos laikų nesiskiriančios geriausios draugės Liv ir Ema, kaip ir dauguma merginų, svajoja apie nuostabias vestuves. Energingoji blondinė Liv ir impulsyvioji pedagogė brūnetė Ema gerai papildo viena kitą. Jos priešingybės, bet iki šiol nebuvu stipriai susipykusios. Na, nebent dėl kokių smulkmenų. Merginos nė neįtaria, kad klastingas likimas draugystei jau ruošia jų išbandymą.

Jei manote, kad geriausias drauges nesutaikomomis priešinkėmis pavers tai, kad jų kelyje pasitaikys tas pats svajonų jaunakis, mąstote labai banalai. Panašias primityvias istorijas palikime anekdotams arba juodai gyvenimo prozai. Vieno jauniukio draugėms dalytys nereikės. Kiekviena gaus savajį, kad galėtų kritiškai vertinti kitos pasirinkimą, o žiūrovės turėtų ką veikti, svarstydamos, kuri pora yra gražesnė.

„Paskutinėje tvirtovėje“ (sekmadienis, 22.00 val., LNK) R. Redfordo herojui vėl tenka savo kailiu patirti visus kalėjimo „malonumus“. Jo suvaidintas generolas Judžinas Irvinas per ilgą karininko karjerą padarė vieną lemtingą kliaidą, pavertusiai jį „A“ kategorijos kaliniu. Generolas viršijo įgaliojimus Burundije, savo kaltę pripažino ir buvo nu teistas kalėti dešimt metų. Kalėjime jis pradeda asmeninį karą su komendantu Vinteriu (aktorius Jamesas Gandolfini), „paskutinėje pilyje“ įteisinusi ne išstatymo, bet prievartos diktatūrą.

1980 m. aktorius Robertas Redfordas filme „Bru beikeris“ suvaidino naujai paskirtą kalėjimo direktorių, kuris pradėjo darbą ne kabinete, bet... už grotų kaip paprastas kalinys. Ši patirtis leido jam geriau pažinti naujo darbo specifiką ir išaiškinti ilgai slėptas ydas.

22 Kampus

30 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljanas Srlbjanovič „Skerai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

30 d., ketvirtadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Klaipėdos dramos teatro spektaklis: Erico-Emmanuelio Schmitt „Paleistuvius“. Dviejų dalių laisvamaniška komedija. Režisierius Povilas Gaidys. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 10, 30, 35 Lt.

31 d., penktadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30 Lt.

31 d., penktadienį, 18 val. Tavernos salėje – Tonino Guerra „Ketvirtoji kėdė“. Vienos dalies komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 20 Lt.

Birželio 1 d., šeštadienį, 15 val. Didžiojoje scenoje – Inesos Paliulytės „Astrida“. Spektaklis Astridos Lindgren biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 10, 15 Lt.

4 d., antradienį, 5 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inszenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

30 d., ketvirtadienį, birželio 2 d., sekmadienį, 18 val. Premjera! Moljero „Šykstolis, arba Melo mokykla“. Komedija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

31 d., penktadienį, 18 val. Eženo Jonesko „Plikagalvė dainininkė“. Vienos dalies absurdo komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

Birželio 1 d., šeštadienį, 12 val. Spektaklis skirtas tarptautinei vaikų gynimo dienai – Daivos Čepauskaitės „Lapė ir višta“. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilieta kaina – 10 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

Birželio 5 d., trečiadienį, 19 val. Aleksej Slavovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“ (N-16). Režisierius Darius Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

Birželio 1 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje salėje – Tarptautinei vaikų gynimo dienai „Gulbė – karaliaus pati“ (lietuvių liaudies pasakos motyvais, nuo 5 m.). Režisierė Nijolė Indriūnaitė. Bilieta kainos – 8, 10 Lt.

Birželio 1 d., šeštadienį, 17 val. Irenos Ribačiauskaitės baleto studijos 20-mečio sukakties programa – „Lėlių fėja“ (vieno veiksmo baletas). Iėjimas laisvas.

2 d., sekmadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Svečiuose pas skudurinę Onutę“ (teatralizuotas renginys, nuo 3 m.). Vėdėja Elena Žekienė. Bilieta kaina – 8 Lt.

2 d., sekmadienį, 18 val. Vaikų baletu ir šokio teatro „Žydiintis sodas“ koncertas. Iėjimas laisvas.

3 d., pirmadienį, 18 val. Choreografijos mokyklos baigiamasis koncertas. Iėjimas sū kvietai.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11–17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

31 d., penktadienį, 18 val. „Zygfrydo Vernerio kabaretas“. Dviejų dalių muzikinis reviu. Režisierius Kęstutis Jakštėnas, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografas Dainius Bervingis, Gintaras Visockis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

Birželio 1 d., šeštadienį, 18 val. Ričardo Rödžerso „Muzikos garsai“. Dviejų veiksmų miuziklas visai šeimai. Režisierius Nerijus Petrokas, dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33.

V. Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

30 d., ketvirtadienį, 18 val. autobiografinių imпровizacijų spektaklis „Tetos“. Režisierius Juozas Javaitis. Bilieta kaina – 25 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turinčiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 20 Lt. Bilieta galima išsigerti Kauno menininkų namų „Mūzų svetainėje“ (I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val. ir pries renginį) ir visose Tiketa kasoose.

Birželio 1 ir 2 d., šeštadienį, sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės „Klasika kitaip“. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius.

XVIII Pažaislio muzikos festivalis

Birželio 2 d., sekmadienį, 19 val. Pažaislio vienuolyne – pradedamas koncertas, skirtas kompozitorui Richard Wagner ir Giuseppe Verdi 200-osioms gimimo metinėms. LNOBT simfoninis orkestras (dirigentas Martynas Staškus), LNOBT chorai (meno vadovas Česlovas Radžiūnas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Sandra Janušaitė (sopranas), Ieva Prudnikovaitė (mecosopranas), Kwonsoo Jeon (tenoras), Pietų Korėja), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirigentas Martynas Staškus. Programoje – arijos, ansambliai ir chorai iš Richard Wagner ir Giuseppe Verdi operų. Bilieta kainos – 30, 40 Lt.

5 d., trečiadienį, 18 val. Kauno valstybinėje filharmonijoje – „Karšta valanda Kolumbijos“. Salsa šokio grupė „Swing Latino“ (Kolumbija). Bilieta kainos – 20, 30, 40 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II-VI 14-18 val., Tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

30 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“: peizažas. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

30 d., ketvirtadienį, 19 val. Kauno Pilėnų pagrindinėje mokykloje (Ašigalio g. 23) – tautinių šokių ansamblis „Kalvelis“ koncertas „Brangiausiai mamai, močiutei“. Meno vadovė Ilona Jakštė. Iėjimas nemokamas.

Birželio 1 d., šeštadienį, 15 val. KTKC – paskaita „Senoji lietuvių pasaulyžiūra ir tiksba“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su istoriku Kęstučiu Kasparu: „Pamokos pas Moką. Liaudies filosofijos gelmės“, VI d.

3 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalmiečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“. Tėvų prisiiminus (koliažo technika). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė.

4 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: „Vasara“ (tapyba ant šilko). Veda Daiva Vainauskienė.

Birželio 1 d. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – Lietuvos moksleivių liaudies dailės konkurso „Sidabro vainikėlis“ parodos uždarymas ir laureatų pagerbimas.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a.13, Kaunas) šiuo metu veikia parodos:

„Mano galvoj plasta varnėnas“ (Sigitui Gedai – 70);

„Maironis ir jo epocha. ...palieku visą mano judeomąjį turtą“.

31 d., penktadienį, 18 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27, Kaunas) vyks Vakarų Vokietijos menininkų sajungos parodos „Žodinis apipavidalinimas“ atidarymas. Paroda veiks iki birželio 29 d.

Birželio 1 d., šeštadienį, 15 val. Juozo Gruodžio memorialiniame muziejuje (Salako g. 18) – Kauno miesto bendruomenės šventė – gegužinė „Sveikiname vasarą!“.

Birželio 1 d., šeštadienį, 18 val. Muzikos valanda Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje – vargonininkės Jūratės Landsbergytės koncertas. Taip pat dalyvaus violončelininkė Ramutė Kalnėnaitė, smuikininkė Diemantė Merkevičiūtė ir fleitininkas Vytautas Oškinis. Bilietai kaina – 15 Lt, moksleiviams, studentams, neįgaliems ir senjoram su pažymėjimais – 10 Lt. Bilietai parduodami prieš koncertą renginio vietoje.

Gegužės 31 d. 14 val. Popietė „Poezija ir varpai“ Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje (K. Donelaičio g. 64, Kaunas).

Gegužės 31 d. 18 val. POEZIJOS PAVASARIO 2013 LAUREATO VAINIKAVIMAS IR LITERATŪROS VAKARAS MAIRONIO LIETUVIŲ LITERATŪROS MUZIEJAUS SODELYJE (Rotušės a. 13, Kaunas).

BIRŽELIO 1 D. 21 VAL. DAINŲ SLĒNYJE

Svaja - tavo sparnai

KAUNO RESPUBLIKINĖ MOKSLEIVIŲ DAINŲ IR ŠOKIŲ ŠVENTĖ

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujenų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakučiūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakucunas@gmail.com

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistika)

Aldona Žemaitytė (publicistika)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Neringa Butnoriūtė (apžvalgos, korektūra)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji sąskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Monmartrizuokime Žaliakalnį

Kai jauniems menininkams atsibesta koncertuoti dulkėtose salėse, jie sugalvoja kitą, daug vasariškesnę ir gaivesnę išeitį. Tradicinis jaunimo organizuojamas menų festivalis „Be stogo“ gegužės 31–birželio 1 d. mėgins grąžinti Kauko laiptų žavesį. Tik senose fotografijose šie laiptai ir jų viršuje esantis fontano baseinėlis su dailia Broniaus Žalenso skulptūra „Poilsis“ švyti visomis savo žavesio spalvomis. Taip menas padeda miesto vietas paversti kūrybos erdvėmis. Todėl į renginius organizatoriai kviečia visus miesto gyventojus: jaunus ir pagyvenusius, pasituričius ir vidutiniokus, skurstančius ir bernamius. Kad nepabijotų ateiti visi, kurie gal nesilanko oficialiose vietose, *bestogistai* rizikuoja ir po lietumi sušlapštį, ir saulėje aptirpti.

Dvi dienas Kauko laiptų amfiteatrą valdys kūrybinis jaunimas: dienomis veiks kūrybinės dirbtuvės, vyks spektakliai, performansai. Vakare skambės klasikinės ir džiazo muzikos koncertai, bus eksponuojami dailės darbai. Paroda „Miestas = Kultūra?!” kvies atsakyti į klausimą, kas apskritai yra kultūra, ar ji egzistuoja tik didžiuosiuose miestuose. Ir visa tai – jaunuji meninin-

kų nemokama dovana Kaunui. O tie minimi jaunieji kūrėjai – muzikantai, architektai, dailininkai, aktoriai iš Lietuvos ir užsienio.

Šeštadienį Kauko baseine vyks komiksų, teatro ir dailės kūrybinės dirbtuvės. Vėliau jaunimo teatro grupė „Teatronas“ pristatys spektaklį „Ofisinis gyvenimas“. Vakare, nuo 19 val., prasidės klasikinės muzikos programa. Pirmą vakarą skambės kamerinė muzika, o antrajį įvyks festivalio jaunimo kamerinio orkestro „Vilijampolė“ premjera. Po klasikos – džiazas. Penktadienį girdėsime saksofonininko Leonardo Pilkausko vadovaujamą grupę „Leonard Grey Group“. Šeštadienio vakare, baigiantis festivaliui, atvyks svečiai iš užjūrio „Amsterdam – Budapest Underground“, kurie gros kartu su žinomu lietuvių saksofonininku Kęstučiu Vaiginiu.

Projektą organizuoja grupė iniciatyvių žmonių: Jurgis Valiukevičius, Beata Preisaitė, Adelė Pukelytė ir Martynas Martinkevičius.

Jei norite susipažinti su išsamia festivalio programa, apsilankykite www.bestogo.lt.

